

67 4056

ОДНОДНІВКА

ТАБОРУ УКР. ПОЛОНЕНИХ
АУЕРБАХ
КВІТЕНЬ

ХРИСТОС ВОСКРЕС

1946

Під Великдень

Не цвіте тут пахуче квіття,
Не стрічать веснянками величнього свята,
І тільки снується під дротів околом
Прозорими днями Твоя тінь розп'ята.

І співають воскресні хорали
Уста жалем і смутком повиті,..
Даремно шукаємо серця Твойого
У незглибній, величній блакиті.

І не бризне косиченим сміхом -
Гагілками весела дітвора.
Маячить лиш під будні бараків
Тінь розпята. Твоя тінь сувора.

Ми не просим у день цей від Тебе
Ні багатства, ні щастя - забави...
О, Воскреслий, Ти дай нам побачить
Промінчик бодай день-Судної слави.

Нехай іскра, що в серці жевріє,
Розгориця в пожарів кострищі,
Хай Вкраїну воскреслу побачим,
Страшную розплату з Твоєї десниці.

Хай задзвонять воскресні тимпани,
Хай розіллється май гагілками,
Нехай усміхнеться заплакана мати,
А любов"ю Твоя тінь поміж нами.

Хай в поході польотнім замають,
Наші рідні, працідні прапори,
Нехай Святом Твоїм усміхнеться,
Небо рідне, блакитне, прозоре.

Цірка - 5 Мр.

Христос Воскрес.

Приємних Великодних Свят усім українським вапротникам та тим, кому руки не томляться працювати для Великої Ідеї бажають

українські полонені в

Ауербаху.

У третю річницю.

/ Замість вступного слова, пояснень і виправдань /

Три роки тому під блідий Великдень 1943-го проголосила 28.4 Львівська радіовисильня по етері підшмінковану урочистістю вістку " для українців дистрикту Галичина", що врешті то настала для них довго ждана хвили на включитися в ряди союзних народів-борців за нову Европу / з великої букви./ не тільки працею за фабричним станком у 3-му Райху, але і достойнішим ступенем заслуги - збройною боротьбою у своїй військовій одиниці " Добровольчій Дивізії Галиччина", і ще говорилося там про стрічу бажанням та тому подібне.

Пішли як заківком чародійної палочки спонтанні демонстрації, бурхливі оплески статті на команду " ангетретен." виліз із запорошених Львівських музейних архівів постарілий лев на арену, на сині отоки приліпили три корони, даючи публиці того цирку змогу в найбагатющінний спосіб розв"язати ті символи- починаючи від трьох волхвів, що то йшли до Вифлеєму. З"апатіла до театральних постановок - де можна було бути тільки пасивно-рольним глядачем / і то тільки в його плескацькій функції./ публика недовірчиво дивилася на ці мельодраматичні покази - коли до криваво-смертно-білих полотен " панів" десь із кутка перестрашено бліла жовто-блакить " меншевартних"- так, якби її вчора щойно випустили із Лонцького.

Всесильно розпростер гігантські крила хижак, повернувши клюв на схід, чуючи там добичу. Невеселу чорінь думки різали гострі зигзаки безоглядності. Але із вилеліяною думкою так важко розставатися. Тоді пробуєте жмурити очі на тверь дійсності... Не відлучить мати дитя своє голодне від груді... Фанфари. Вп"ялюєте очі в учорашнього в"язня, виморену жовто-блакить. І звідкись шовкове: " Та, що нам далекі походи, коли це не стяги моєї вітчизни"... Вдивляєтеся у безкровні щоки... Чи не вирине там дороге знамя полотен... Ба ні... Падають готично гострокінчасті слова, що хотять у вас настирливо вмовити, що лев цей завжди відвертався плечима до сходу... Якась струна із бреньком вірвалася - мольовий дисонанс непритинено кричить крізь " бурхливі оплески ". Гей, сухітнича тюремна жовто-блакить у весняному сонці...

На розпутті б"ється думка : як завжди - у безпанській нації...- як тому двадцять п"ять років дядько в " Патетичній Сонаті". - /" Ну, хоч би додали жовто-блакитну стяжку до цеї малинової плахти"... вузень, хоча б стяжечку.". - Малесенького тризубця... Нащадку не суди колись у пекло всіх Тетер... Вір, їм не завжди приходилось легко за свій вибір.

І блукає обивательська думка,/ а хто запевнити, що і найтверділа сталь на якісь хвилі свобідна від обивательських безсилих вуличок./ попід закратовані вікна Лонцького, понад без"язикі тачмниці Піскової й Винницького ліса, - вертає попри обсмалені очиці черепа. Бригідок, що німо вишкірилися до небес/ засумнівавшись, чи існує ще денебудь у Вселенній яканебудь окружинка із Правди .../ і всоте важить ця міліграмова

вага за всі " за" і " проти". Дорогий цей окуп.! Vae sclavis! Тупий, сліпий духу історії. - Який же то божевільний звав тебе всемудрим і доцільним. - Горе вірyючим у Тебе. Нещасні ті, хто жде Твого слова.

Тому двадцять років кривавилась грудь ластовиної думки харківському ніцшеанцеві об ті самі колючки тернового живоплоту дійсності.
" О, сестро. Як подумаю, що моїй чудовій сонящній країні, що горить на соняшному вівтарі до голубої блакиті тільки через 50-ть років буде в історії народів одведено всього два рядки петітом - то мені хочеться, як тому санаторійному дурневі закричати на ввесь голос проймаюче
" О - о - о ."-

Щоб почути своє ім"я / ... також і українер "... / десь у хвосту- поруч кримських татар / бо їх ім"я усвячене Дусінгіс-Ханом/ - треба аж стільки жертв було... Історія глупа; ті коні, що в запрязі- це сполохана " тройка", що женеться по чумацькому шляху Східньої Европи - без жодного глузду - і всім їм там у Берліні, Лондоні так і видається.
Гей, кому осоружна глуш і невиразність Дикого Поля / у синявій історичній імлі:..." гей, та полем, полем хилиїмським, та шляхом битим ординським"/ вперед.- до того воза. Зануздати божевільну тачанку, вп"ялитися пальцями за дробини того воза, впасти хоча б під колеса, але воза- хай ця голуба Савоя не буде повік у західного обивателя білою мапою контурів Гренляндії, чи Антарктиди. Не 400 міліонами індійців, що зрезигновано кладуться навпоперек трамваям. Хай врешті якійсь лисо-вузький приват-доцент Швайнфуртської almae matris присвятить і нашій голубій Савої десять рядковий абзац машинового письма у своїй педантно -/ "пайнліх"/прибничковій 40-томовий базграниці."Панування й вельтберімт геройські походи Гейнриха ХП-го Барбароси на Індийське царство Гога й Магога."

" О-о-о". хочеться зі санаторійним дурнем закричати переразливо, діймаюче , до глибин. Vae sclavis! Гей, зануздати тих коней, щоб могти потім холодно, із ненавістю вчорашнього босяка, з погордою борця, що не потребує нічиїх ласк- байдужно-орієнтальною мовчанкою подержати прегордих византійців у Почайній. А не як " нижчая брать " засувати рвану рубашку під храмом, щоб усім показувати свою нищету- ятреньзгої від побоїв... /може знайдеться та правдива добра душа, що кине тих два мідняки гуманного співчуття " теж людям" - бушменам із західно-азійських пампасів, що потрафили витворити навіть інтересні пісні - варто навіть закласти монокля, щоб оглянути таких оказів; нормально бо поміж муринами банту такого не трапляється. /

Не винуй же надто ти, нащадку пізний , Тетер 1943-го року, бо не одному з них це був розпучливий крок крізь бурю і сніг наперекір тій сліпій історичній правді,- що - не"бараболяна юшка в жилах" і не "гречкосії", а що були і Почайни. І навіть підпаливши святиню- а зверещати в Полі незнаемі, серед землі Половецької. Бо легче видається воно, часами бути переїханим шаленими колесами буремної історичної тачанки, ніж не протовпитись навіть до неї...

І так народилось це нужденне байстря... Знов пройдуть десятиліття. І одні будуть може з погордою плювати на нього- але заперечити цеї амфібії двох націй годі. Так, як годі витерти фактів учорашньої затьми сонця.

Та з часом привичка приневолила нас освоїтися з навіть чужою учора формою. Так, як освоюється курець із пам"ятковою цигарничкою- свідком своєї слабості- налогові. Бо згодом - вона йому дорожча, ніж купа інших ., кунштовніших за виставою, бо з нею зв"язана частина його " я", його пережить, слабостей теж.

Нічого не збираємось апологізувати, нікого обвинювати. Бо як хто щось у добрій вірі по всій своїй спромозі робив, то співвинно те середовище, на якомі він стояв- якщо він не скочив вище себе. З другої сторони і в найкраще прибіленому та вицементуваному гробі розвернуться черваки

Яка ж ціль цим кільком скупим стрічкам. Не відрікатися свого вчорашнього дня, бо він це результат передвчора і ще передвчора, та на мелодію "як умію, так і пію" спроба формувати - хоч насилу дірвавшись до драбин історичної тачанки, - тягти її туди, куди бажалось б . Усім, кому не згасла цікавість, чим б"ється за дротом серце тим, хто вчора рискував за те, що йому дороге головою наложити - ці листки, це незугарні крислення, шкіци вуглем на мурі, шкіци їхнього " я".

Їхня стріча

/ нарис/

Була весна. У лісі цвіли проліски і білим божевіллям вишневого цвіту кучерявились сади.

Вечоріло. З поля несло свіжо-ораною землею . На безхмарному небі загорявся рожевий захід і в синій півмлі тонув увесь обрій.

Ми, як що-вечір, сиділи під хатою і мовчки дивились на вузьку доріжку, що сірою лентою проклалась крізь свіжу зелень піль...

Тишина . . .Тільки час до часу з " боєвої " додітав нас глухий артилерійськіи вистріл і довгою луною ніссяпо горах лісами. Десь ген далеко чикотів " максим" і стих. І знов усе тонуло в чарівній тиші весняного вечора.

Ми вперто гляділи на вузьку доріжку, бігли зором по ній аж ген на поблідлий обрій, де в сизавій імлі вона губилась вузенькою смужкою.

- "Немає наших" - ніби про себе обізвався бунчужний і затягнувся димом цигарки... Я мовчав. Кинутий гачок на " накльовував" - і ми сиділи далі мовчки, вп'ливши зір у далекій обрій, де рожевілись вершки синіх гір і темним валом стояв густий ліс, що в ньому скрилися наші боєві становища.

...День був нині гарячий. Сильний вогонь артилерії і ручної зброї, що почався на світанку та тривав до пополудня, непокоїв нас. Ми знали, що це або новий большевицький наступ, або спроба з нашої сторони вирівняти і так досить круту лінію фронту. Ми знали, що не обійшлось, як звичайно, без ранених, а то і убитих.

І думка завертала щораз туди ген, де край манісенької, старенької церковці на кладбищі між вишнями сходили щораз що нові білі березові хрести. Де серед свіжої, зеленої трави, як рани, чорніли щораз то густішими плямками могилки безіменних / назвищ їх ніхто потім невіть не прочитає не поламавши собі при тому язика/, що прийшли з далекої сонячної країни сюди, скласти тут свої потомлені голови.

І напивались чужі піски доброю, червоною кров"ю. Тих, хто витиснуті від рідних стріх - тут на чужих горбах- смертю засвідчували своє право на життя.

Неапокій ожидань колотив вечірню тишу. А хвилини плили, плили . Видовжувалися тіні ясеням, яркіш закривались гори, а синій ліс, що на обрії чорнів, темнішав.

" Їдуть ." сполохав хтось задуману тишу. Від ліса, що на обрії, на доріжці з"явилась хмарка рожевої пилі. Росла і посувалась все ближче. Врешті. Це верталась наша польова кухня, що возила їжу до"боєвої".

" Їдуть" признав грухо голос бунсужного. Неспокійно трохи. Підвівся з ослона і йшов у напрямі воріт. Зі саду не втерпіли хлопці, що там пасли коней. Біля воріт згуртувалась чимала купка цікавих.

Коні в"їхали на подвір"я. Один сіп віжками і стали. Із кізла зіскочив молоденький Тарас. Достойно підійшов до бунчужного здати звіт і вони урочисто покрокували в сад, де вишневий цвіт. Решта ж стовпилась довкрувізника, що порався коло коней.

- " Що нового тату,- спитав хтось із гурту. Але"тато"мовчав. Липав тільки зпід козурка одним своїм оком / там, де колись було друге, червоніласся тільки між повік слизька рана/ і цідив крізь зуби прокльонами. Злився на коней і не обходив його цілий світ. Посторонки затяглися і годі було їх зняти з орчиків. Піт із чола сплипав йому струнками і він рукавом розтирав його по обличчі і він поміж прокльонами циркав з досади крізь зуби під ноги. Врешті останній посторонок піддався. " Тато" взяв у ріки віжки, батіг і коні потюпали байдуже під шопу. За " татом" у слід і весь гурт. Хлопці розсілись на колодці, що лежала під шопою, ждали поки "тато" повпинає коней.

Позакурювали цигарки. Тато закинув коням сіно та звітривши запашний дим, вийшов з під шопи і став проти них, рухаючи своїми клапчастими великими вусами. Це був знак, що він хоче курити. Витяг засмалену" вешнівку", вибив долонями недокурок і вложив її в рот між два ряди жовтих, щербатих зубів. Його одне-одиноке око всміхалось, хоч лице було непорушне тількі великі віхті вусів зарухались неспокійніше та скоріш.

- " покуримо"- кинув хтось із колодки та простягнув йому цигарку. "Тато" прикурив. За хвилину викинув із легенів проти себе велику хмару сивого диму крізь зложені в трубку губи. Притому так завертав своїм поліфемовим оком, що тільки білко ліпало з-під насуплених брів. Цвиркнув крізь зуби і роблячи собі ліктями місце серед купки, розсівся на колоді. Поклав на коліна свої костисті руки, розчепірівши пальці, та не витягаючі цигарки з рота став низьким своїм голосом розповідати новини дня з " боєвої".

Хлопці слухали мовчки. " Тато" не любив, щоб йому перерíвали. Обличчя їм то хмурились, то прояснювалися спокоєм. Дехто похитував головою. Хто твердо спльовува із досади перед себе. Дядьків голос бринів одностайно, рівно. Хтось кинув у траву недогарок і вузька смужка сизого диму виповзла вгору і розплилась у тихому повітрі.

Пахло вишневим цвітом і було тихо як у церкві. Тільки дереньчав низькій " татів" голос.

II

Бунчужний із Тарасом, вголос розмовляючи, повернули на подвір"я . Лице Тарасові ясніло. Його звичайно задумані , великі сині очі сміялися нині щастям. Оживлено про щось оповідав бунчужному, розводячи при тому

руками. Я порівнявся з ними і слухав. Тарас продовжував, не перериваючи. Учора він їздив " службово" до куріня. Проходячі селом Н. несподівано стрінув свого односельчанина, далекого свояка, навіть старого дядька Максима, що від кількох тижнів живе там, у тому селі враз із Тарасовою матір"ю.

– Вона тут, так близько. А я, я нічого не знав навіть про це". – І голос йому забринів якоюсь м"якою ,ніжною ноткою. Очі запалювались якимсь незвичайним блеском і радість, неописана радість розіллялась йому на лиці І враз увірвались йому слова, молоденькими шоками пересунулася тінь смутку, із синяви очей, вирину́ло щось болісне. Хвилинку ми стояли мовчки. Аж поки повітря, що зібралося йому в грудях не видерлося глибоким віддихом і не розв"язало мови. Він оповідав далі. І говорив ще Максим йому, що батька забрали большевики, ще тоді як Тарас тої визволеної осени 39-го пішов із дому на другий бік. Батько вже не вернувся. Хату спалили, а мати перейшла жити на друге село до нього, до Максима.

Лице Тарасові знову притемніло. Непомітно йому затислись п"ястуки, а з уст зірвалося зідхання.

Опісля більшовиків прогнали і прийшли німці. Багато хлопців вернулося до села, а його,Тараса, не було. Мати кожний день виходила аж до стовпової дороги під лісок ждати сина. Але він не вертався. Не знала бідолашна, що Тарас далеко на чужині коротав уже дні у лягері , за дротами А потім дали підписати папірець і він опинився в мундурі.

Одного дня знов надтягла буря. На сході гахкали гармати. Не дуже то далеко десь навіть від їх села. Німці безладно тікали . Червоні тягли знов. За ними смерть і недоля. Багато людей кидало рідні хати і йшли в далекий , незнаний, чужий світ. Тільки б не під тими. Максим та Тарасова мати поринули також у цій хвилі втікачів, що як повінь плила в незнане. І ось вони причалили в Н. Тут стріли " своїх хлопців" у сірих однострої, що на чужих полях кров"ю дописували останню сторінку европейської борні. Хтось зі старих знайомих розповів його матері, що й він, Тарас, тут між ними. Нанове надією загорілось материне серце. Ходить щодень по селах і розпитує за своїм сином.

– " І бачився ти з матір"ю.– перервав йому бунчужний.

–" Ні. Не було її вдома.– Я передав тільки старому, що в суботу дожидатиму її в М. В суботу після обіду ми відходимо на відпочинок. Вона прийде туди до мене."

І його очі знову загорілись радісним світлом.

" Вона прийде"... повторив стиха останні слова свого оповідання. І розпрощався. Мусів ще нині вернутися туди на боеву.

Ми знали, що нині він хотів бути сам зі своїм щастям і тому не проважали його, як звичайно, ген далеко в поле. Потисли йому дружньо руку, і він не оглядаючись подався вузькою доріжкою. Ми остались на воротях самі. Провожали його зором. А він відходив все дальше і дальше по вузькій доріжці крізь розлогі поля.

На землю спустився сумерк. Було тихо. Тільки з трави десь обзивався свершок. На голубе небо виходили зорі і медом несло з вишневого саду. Як маленька, манісенька цяточка майорів ще здалека його силюет. Він ішов один крізь зелене море піль, несучи в душу соняшну мрію про радісну стрічу.

III

В суботу сотня відійшла на спочинок і ми мусіли їхати туди полагодити всячину на місці. Покурюючи цигарки, ожидали ми в кімнатці нашої квартири.

-" Коні готові." - крикнув крізь відчинене вікно в хату хтось із коноводів з двору. За хвилину ми з бунчужним їхали туди до М. Дорога вилась між зеленню піль, пропихалась крізь гайки, стелилась долинками, біжучи до горбів, звідки по той бік повизублювалась наша боєва.

По всій лінії фронту царила тиша. Ні одного стрілу. Спробувавши безуспішно проламати нашу лінію , ворог втихомирився.

Годинка їзди і ми в"їхали в опущене мешканцями село, де тепер розмістилася наша сотня. Чорними зівами повибиваних вікон зустріли нас опустілі хати. Розтворені наростіж ворота, покинені в неладі речі і несамовита тиша, що царила тут, не строїла до оживленного звичайно образу господарок не весну, і тому вражала нас так якось дивно. Несамовито гуркотів наш віз пустими вулицями безлюдної оселі. Наче б весна не заходила на хазяйство. Наче б спинилась отам на границі за садами, між зеленню піль і гайків. Тільки біло розквітлі вишні наче сироти усміхались крізь росяні сльози у сонці золотому.

Ми доїздили до середини села. Тут у кількох більших будинках розмістились наші частини. Направо польовий шпиталь. Наліво, через дорогу старень церковця, уся в вишневому цвіті.

І тут, якось так тихо, дивно тихо. Тільки на шпитальному подвір"ї на фоні білої стіни чорніє темною плямою гурт стрільців. Під"їздимо ближче. Нам на зустріч несе вітер сумні тони похоронної мельодії. Спинюємо коні і йдемо далі пішки. Пісня стає голоснішою. Її мольові аккорди зливаються в одне з понурим окруженням. Чомусь нагадується жалібно "У дві пари ... гей, доборовся ти, мій сину"... Із темної челюстини шпитальних дверей виносять домовину. Білі, нестругані дошки дивно якось відбивають у яркому світлі пополудневого сонця.

А за домовиною, оперта на рам"я нашого сотенного старенька жінка. Сонце їй прямо в обличчя. А воно було біле-біле, як мрамор.

- " Хто. "- майнуло в голові; ми переглянулись із бунчужним. Здвигнув раменами ми порівнялись із походом і я шукаю відповіді в старечих, печальних зморшках. Враз ... думка вжахнулася перед такою можливістю.

" - Невже-. " І страшний здогад шугнув. Я пригадав: щойно передівчора він був у нас. А він так тішився, так надіявся. Очі йому так горіли радістю, як розповідав про своє щастя.

" Вона прийде до мене"- говорив тоді, прощаючись і стискав нам руки, наче б усьому світові хотів розказати своє щастя. І перед очима мигнув, як на яві, його образ.

-" Ні. Ні. - Це тільки дивний збіг обставин - це ..."

-" Тарасова мати. Він упав учора. Снайпер його підстрелив"...- чую знакомий голос вістуна З., що їде поруч з бунчужним. Біжуча дійсність стояла незаперечною правдою. Так. Це вона.

Вона прийшла нині до нього. По довгих літах розлуки вона врешті знайшла його. Свойого сина. І тепер щойно завважую малий клуночок у її руці. Синові гостинця несла. Кліщами біль тисне груди, у горлі щось душить Я не міг більше дивитися на обличчя їй.

Останню прислугу віддавали йому друзі з його ланки. Домовину зложили на свіжій, вогкій ще землі край могили. І знов заголосила сумна пісня -молитва. У чистому, весняному повітрі неслись дзвінки, стрілецькі голоси. Хтось півголосом проказав молитви. Ту, щоб земля чужа пером була. На колінах.

Довкруги цвіли вишні і млісно пахла свіжа зелень. Полковий священник говорив прощальні слова. Війнув від піль вітер, перервав їх і шматочками поніс ген-ген - далеко. Може до рідних нив...

А вона стояла у стіп домовини спокійно, непорушно, мов статуя. Мраморна статуя. Бо вона була з того краю, де матері вже до всього звикли.

Зір її блукав десь у безкраї. Від упертого, закам'янілого погляду набрякли болем повіки. І дві великі сльози скотились по вибідуваному обличчі, як горох. І впали додолу на чужу землю. Дві перли.

Сипали землю. По грудці друзі-вояки на домовину. Геде так глухо. Останню прислугу. Принесли білий березовий хрест і поставили в головах.

Поволі розтанув гурт довкола свіжої могилки. Стрільці розходилися. Крізь віття дерев просвічувало золоте сонце, що змучене подалося на захід. Тишина сповила малий цвинтарець. Тільки легесенький вітрець шарудів на галуззі та струшував білі, непевні пелюстки вишневого цвіту. Вони падали додолу і білими цятками лягали на свіжу, чорну землю могилки.

Нікого не залишилось уже довкруги. Тільки край хреста клячала вона. Мати. Скорбна мати. На траві оддалік, білий, як вишневі платки, клунок. Гостинець йому, Тарасові.

... Лиш в чистому полі...

Щось грізне висіло в повітрі, віяв холодний вітер, термосив малим прямокутником полотенця з червоним хрестом на придорожній хаті, розганяв густу білі мряку. Кривавими блесками вістряли краями білу вовну перші промені сонця.

Нерівномірно, глухо рявкали гранати, десь сухо тріскотіли самозарядки. Дерли на клапті простирало ранішньої тиші. Щось гнітюче повисло в різкому вранішньому повітрі.

На порозі хати, що при шосе, засіріла людська постать, хлюстко вилляла ржаво-червону воду з мидниці і, жбурнувши клуб вати, мов скривавлене біле пір"я, зачинила назад двері.

На подвір"ї метушився візник у сірому одністрої, дрімали після нічної їзди сухоребрі, вкриті шинелями коні, запряжені до вистеленого соломою воза. Треба було поспішати. Поки вітер розжене мряку мусів відвести тяжко ранених. Сьогодні вночі ворог грозив проривом. Треба спішитись...

У кімнаті протирав очі день. Леза юного сонця прорізувались крізь шпари забитих дошками вікон. Солодкий сопух людських тіл мішався з гострим запахом йодоформу, дразнив ніздрі. Із засланої соломою долівки розносився стогін ранених, виривалися нецоладні слова, мляскали ві сні сухі язики, тяжке сопіння різав дикий хропіт гортанок.

Утомлений цілонічною працею лікар із трудом просовувався між раненими, що лежали наскідані тісно. Йому назустріч кривалились гримасою землянo-сірі обличчя, пашили гарякою неголені щоки з-під скуйдовженого волосся над холодним потом побризканим чолом дивились лескучі очі, ворушились спалені гарячкою уста. Санітар звогчував їх, маючи жмуток вати у воді щораз.

Лікар нагинався. Уважно обдивляв карточки на грудях, прові рював живчик, слухав серце; вибірав важко ранених до негайного відтранспортування. Допитливим поглядом водили ранені за білим фартухом лікаря. Слідили йому кожен рух - хотіли вичітати з його стягнутих брів та зморшеного чола відповідь на свої питання. Чи не прийдеться інвалідом вийти. А колиж він обділяв їх бадьоро-веселими словами - стягнуті болем уста роз"яснювала усмішка надії.

ж

ж ж

... Пересувалась лінія... Відходила остання підвода з раненими.

Він лежав на столі. Здавалося спав. На уста набігала червона банька, роздувалась і пирхала, набігала друга і знову пирхала. В кутиках уст зібралася червона піна, обличчя набирало олив"яного кольору, Груди підносилися нерівномірним свистом віддиху і за кожним порухом ширшала червона рожа на білій-білій пелені перев"язки на грудях.

Підійшов лікар. Осторожно взяв за перегуб. Нахилився над карточкою, що зісунулась у бік- прив"язана шнурочком до сірої, пім"ятої блюзки раненому. Брови йому насупились. Рівчаки між фалдами моршин, що на чолі поглибшали...

Із надвору міцнішав клекіт бою. Сухий тріск рваних гранат підступав за кожним разом ближче. Дирчали від того двері і судорожно здригалась земляна долівка.

Ранений відкрив очі. Вдивлявся хвильку в білий фартух лікаря, то знов у обсипану із виправи стелю, звідки за кожним розривом гранати сипався сіраво-зелений пісок. Із розкритих нарозтіж очей закричав ураз

перестрашеним зором жах якогось пережитого баченого образу. Рваним свистом простріленних грудей прошипів: -

-" Не лишайте мене їм... краще зги..." - кінець загубився в хвилі хрипкого, здавалося безконечного кашлю. Але він надстав. Хворому опала голова. На уста вибігла знов кривава булька. Потім друга. І довго-довго не тріскала.

Розмови зі собою
- - - - - - - - - -

Коли китайсько-ввічливе сонце знуджено повзе міліоно-річний раз по тій самій дорозі під ажурну гору, а крізь присліпуваті шибки проміння пряде золоті пасма в перелюднений скрипучими ліжками " вонбарак" / де розгніжджується на поверх homo sapiens - втихомирений регулярним " коритом"/ тоді до мене заходить мій друг, Санчо Панза. Він бере мене під рам"я і ми вдвійку виходимо з понурої нори / -де передше equus domesticus -/ аж туди, де лисіє до сонця космиками рудавої змарганої трави жовтаве тім"я піскуватого горба. Звідти зі шовба мухою об віконну шибу розбиває собі груди зір об мережку кільчастих шнурочків / де по той бік дрімає під " бузьком", від сонця, синявий кріс і шолом кольору хакі/ Далі сковзає по до плачу монотонних лисинах піщаних памбурків /-де гострі стрілки смерек проколюють синяву попону/, змучено волічиться поміж тупо /" до цельапелю"/ вистроєні бараки і тоне в гущині лісного яру, що підкрався аж під шовб і закаменів у пів дороги у дощі коліс Гелiосового воза Туди на схід, звідки сонце щоцня повторяє свій монотонний буденнь, розповзлись пасмугуваті доли. Зупинилися аж перед валом лісів, що розкарячившись перегородив їм путь. Думка мені зависає туди в тому місці, де темно-зелена пила борів врізується в синю пелену.

Санчо Панза дружньо клепче мене по плечі і широко посміхається:

-" Імпровізація до 3-ї частини " Дзядів".- Збіраєшся тут виписати на піску "
Шоб очевидно по роках перекреслити те і написати назад давнє"...

Я думаю, що мій друг занадто багато виніс зі собою із гречаних загонів скептичної усмішки, а замало йому в жилах варяжської крови. Та ще - замало вщепили йому лисі, окулярняні бельфери-класики поваги до несхитних правд і темних кеньйонів гегеліянської містики.

Він: Honorabilis Doctor Чи не завважуєш, що ти можеш помилятися. Що може якраз чудотворна дитина підростає інде, в незнаному Назареті. Шо життя багатіше і формою і кількістю силогізмів за найкращий навіть підручник Аристотельської логіки. Що твої чудово вишпекульовані дімки з карт / ах усе те, чи не наслідки навичок педантною міттель-ойропеєра до двох-годинних бешпрехунгів та кільканадцяти томних ентвурфів.../ може замухнути легіт, незалежно від їх чудової конструкції. Бо коли тобі видало що властне панта рей тим заплянованим на бешпрехунгу руслом, то капризне життя повернуло собі всупереч усім твоїм силогізмам ліворуч і твій дімок перестав існувати, крім що у твоїх болюче-теплих спогадах. А метушливий приват доцент вишукує нової етимології для такого йота-субскріптум...
/як завважуєш читачу, пакосливці сліпий Гомар та вигадливий Ціцiрон не відбились горохом об стіну від вух мого друга.../

Я: Милий друзяко. Мені здається, що у твоїх жилах занадто багато залишилось крови скитськи Амазонки/ як собі пригадуєш зі Щербаківського / і хоч у тебе в очах відбивається синь чернигівського неба, та немає у тебе ні дрібки зрозуміння для активної впертості окциденту: переперти хоч проти рожна свій погляд. Бо ти, мій друзяко, бастард. Ти ніколи не був фанатиком

І в найкритичніший хвилині навіть ти . був скважений скептик. Бо коли одна половина твого "я" захоплена чимсь, то друга скептична до того. Звідти твоя імпотенція, що так роздираюче кричить від мохом порослих віків по розпучливі, трагічні вибухи твоїх пісень. А сміхом хочеш закричати навіть перед самим собою своє роздертя. Та тям це мститься. І доки в тобі вбита не буде котрась половина, так довго спокою тобі не найти. Якби ти жив у Міттельєвропі, ти б завжди сидів над Синім Дунаєм чи Райном, заспівавши його піснями/ не тому, що ти вірив у те, що співаєш- а що воно гарно так- вишивково.../ їв би картопельку, тужив може за лебенсравмом і ніколи не пробував навіть дійти до Сталінграду, вдовольнившись, що твоя пісня чудова...

Він: Ти розгарячкувався, любий Фавсте, прочитавше одним душком " Міт 20-го століття". Тобі важко розставатися часомзі старими думками, як старому кавалерові із витертими штанами. І знову - ти занадто упрощуєш справу уважаючи, що життя має держатись твоїх ентсурфів. І потім сидітимеш у Нюрберзі, не розуміючи, як то воно сталось так, коли усе так гарно " кляпте" / підчас берщпрехунгу./ А зрештою, чи ж не існує інший тип " homo Europeicus'-а", якому життя само видвигає зі себе те, що сильніше й життєздатніше. І вистарчає тільки добре придивлятися, що із трави виклюьовується. А впрочім: навчила тебе хіба школа нації гонорових романтиків і ново-неоромантиків до квадрату, що "przeżytych kształtów żaden cud nie wróci do istnienia"... Чи може ти тоді ходив на гінтер, як училися Асника на пам"ять.

Я: Приятелю, нагадуєш мені надто купців: того з над- Темізького Льомбарду і того з надокських прилавків. І взагалі у твоїх думках занадто мало вишивкової поезії. Ти напевно не пробував ніколи написати навіть двох рядків до риму і ритму. А твій глум ніраз не нагадує вишневих усміщків... Доктор Донцов врадувався б , думаю, почувши твою сатиру.

Він: Месіяністичний гідальго. Ти взяв за Евклідів аксіом поетичну правду, щоб циркелем міряти каміння тільки, а дівчине серце краще має добачати ніж Айнштайнові окуляри. Але ануж воно не так. Знаєш мені тебе жалко. Ненависні тобі купці таки вихитрили твого хресного батька, а він і досі не може прочуняти, як то воно так. Он твої учителі і досі стукають емпірично лобом об холодну вирахуваність купців, що калькулюють усе циркелем та в мікроскоп уозброєним оком. Тому стільки розчарувань на їх віку. Хіба вважаєш, що твоя неповторна нація мала б повторювати чужі недоречності.

Я: Хлопський філософе. Сам не твердив ти, що про кожного його правда, його власна віра добра. Чужої ж істини зразів не пришипити так легко.

Він: Але ж задаєшся , приятелю ... Твій соняшний прованс не показав іще на ввесь ріст свого лиця. Жодна його доба не встигала статочно розгосподаритися до твоїх улюблених гегеліянських синтез і вже образ історичного калейдоскопу мінявся. Не встигала ще трава піднятися по сніговії з півночі як уже її прибивали до землі західні дощі. І коли ж твій наймит випростовувався на всю височінь, ходячи за плугом, на двадцять другий сніп хазяїнам.

Я: Чого ж ти хочеш.

Він: Бери зеркало придивись собі і знайди своє обличчя. Бо ти ще юний, юний гімназист, дорогий докторе. Придивись собі добре й провір Евклідові аксіоми:- не заключуй, що як добрі вони над Шпревою, то така сама їм вартість і над Лопанню. Мені тебе жалко, Фавсте, бо ти не можеш остаточно рішитися, куди тобі піти. Одна половина твого "я" тягне тебе до Гайдельбергу, а другу манять безконечні можливості Орієнту. Але ти пам"ятаєш хіба що Сфінкс дава розв"язувати нелегкі питання, заки змій скорився Михаїлові в ногах. Ти тям, що туди треба вибіратись вже вирішеним мужчиною, а в тобі, Тезею,не стужавіли ще пальці, щоб камінь підвернути по батьківську булаву.Не за легке діло ти узявся, і скільки разів остояти тобі

прийшлось самому - не видержав би ти. Та ж ти ще ні одного союзника не залишив, вперед його не підвівши. А заки п"янке вино перемоги, треба дужатися Якове, навіть із Богом. Ти ще досі не можеш вирішитися, як тобі написати " Харків"- латиницею чи ні. Бо і туди б піти і сюди тягне. Калокагатія,як бачиш, Докторе, річ не така проста.

Я: Ти без серця...

Він: Як життя. Пощо це орієнтально-слав"янське ламання рук над тим, чого не змінити. Дійдеш до буддійської пірвани Шопенгауера. А врешті в тебе, дорогенький, занадто багато прикмет розсіяного гімназійного бельфра: Твої окуляри порпаються тільки в сумерках вчорашнього вечора. Із голови іще не вивітрили Кенігсберґські пролегомена. Ти не добачуєш, що занадто глибоко сидиш у вчорашньому дневі. Твій захват мудруванням Гайдельберґського містика та подив чорнокнижникові у Віртемберґу повинні тобі підказати, що сидіти надто довго на розвалиних каміннях та трястись над кожним надщербленим носом Каріятид Партенону.це діло археологів. У житті ж археологи мізерненький лише процент. І всім у них забавлятись годі. Якби людям тільки те і залишалось, що доглядати могил, то світ дійшов би до того, що пшениці ніде було б сіяти.

Я: Санчо, ти еретик.

Він : /хехекаючи/ Якби не еретики світ був би дуже нудним братством правовірних девоток, та поза молитвословами і катехизмами не було б цікавіших книжок.

Я: Але , дорогий Санчо. Як бачу ти так захопився життєдайністю надокських купчиків, що і не помітив, залізши вище вух у епілептичні вибухи Достоєвщини. Чи це має бути та " лучшая", що її ти звідти ізбрав.

Він: Злобний маестро. Бачу ми оба платимо подушне вірителям. Ти своїм повитухам- підкрученим вусам та дзвінким острогам на подертих зап"ятках. А я цій безмірності можливостей азійських далів, куди потонули вже не одні сині очі з юга, шукаючи Карло-Маївських пригод. Тому не так легко відвести очей звідти. А скількох то вже м"ятежників притягли очі василиска.

Я: Санчо. Практичнику. Ти навіть сентиментальничаєш...

Він: / зажурено/ Нещастя. Відкриваю і в себе щось із твоїх нордійських андронів. Алеж бачиш, це лихо таких романтиків як ти - ми пережиттям /" Скорбними матерями"./ нація доволі стара із типово осторожними кроками / поперед батька в пекло не лізь, чи старше: казав Сенека, держися здалека/, а такі, як от ти tirones, не завваживши того- кидаються із безоглядністю юних фанатиків і натрапляють лобом на нем"ягкий мур дядькового скепсису. Мені тебе навіть шкода, друже ....

Я: / пробую боронитись/ Санчо, ти думаєш, людина щасливіша тоді, коли, як Каратазов чи Ставрогін порпається у своєму безсиллі і тоді їй теж здається, що підносить сама себе, піднімаючи лишень ногу за шнурівку. Чи щастя людське у хвилинах романтичного злету.

Він: Ти знов загнався,друже. Виходиш із глаголів " Сумерків Заходу", а воно не конче мусить так бути, щоб єдиною радістю, яка можлива для homo sapiens'a, , мала бути конче археологія. І мілiони живуть не менше щасливо, не знавши, що в 6-му столітті анти грабили грецькі кольонії. Любий гідальго, пару десятків років тому окричали, щоб перетаксувати міжнародню валюту. Тепер ми свідками / як завжди по всякій завірюсі/, як не одна марка та злотий зазнають інфляції. Та дивись же на ці вітряки власними очима. І будь не менше відважний за твого приятеля Ґуттена- з тою самою правдомовною прикметою твоїх шпенглеро-ніщшеанців без обиняків піднятися

На ажурному горбу усміхалося до лисини шовба китайсько-ввічливе сонце. У мережчі кільчастого павутиння / шо довкола/ билася розпучливо-горішнім - Ц муха. / може це - думка./ Під"бузьком", шо за околом, дрімало в тіні синяве залізо цівки і перехилився шолом кольору хакі.

Виряжала мати сина...

-" А не забувай молитися , сину"... пригадувала, повторяючи в останне всі сім порад на дорогу.

Метушня людей у жалбні глушила її голос. Тиснулися люди за " пляцкартами". Дзвінкою луною лящав гавкіт псів та крик " баншуців" у станційній галі. - Боязко оглядалася, станула ближче сина / чи інстиктивно шукала захисту в нього./

- " Уважай но, не загуби того медалика, бо посвячений"...

Десь сухо пронісся сигнал паровозу. Ясно, до болю ясно відчула, що зараз відійде від неї, щоб може більше не побачитися з нею. Щось вперто почало колоти під повіками. Але держалася мужньо. Дивилася йому в лице, оминаючи очей - бо ануж бризнуть таки. Милувалася молодими чолом, цев"ятнадцять років завертала з нього бунтівливий чупер. Науку послідовно давала на дорогу. А він слухав її уважно так як роками досі- коли посилала його за хлібом до крамниці при вулиці, шо рядом .

Рвучко свиснув паровіз. Кинулась усім утлим тілом. Глянула йому в очі- несказано вибачалась перед ним, якшо не витримала б і заплаче. Бо ж тільки під такою умовою могла вийти з ним . аж до стації, шо не розплачеться.

Він зрозумів і пригорнув суху, легеньку стать до молодих грудей. Був гордий за неї. Кутики уст дрижали їй нервово, а небо її зіниць затягнулося сльозою.

-" Пиши багато " ...

Шипіли паровози, гарячково дихали важеними стальними легенями. Де рейки вибігли з перону, звільна піднеслись семафори. Цілував в останне сухі материнські долоні.

-" Вертайся здоров."- наказувала. -" Хай тебе Мати Божа в своїй опіці має бо"... " Бо то за них , за оцих людей"- хотіла сказати була, але стримався, бо нагадала собі, що ж прецінь постановила собі була, хай йому не видається, що то може назавжди з дому.

Не оглядався.

Товпилися люди, плакали діти, злюще десь серед тиску уїдав собака, пищали розпучливо жіночі голоси, неслася труба, верескливa пруська лайка. Десь ляснув поличник - Затиснув уста.

" За них, за оцих людей, цай же вернутися."....

Б р о д и

У передвеликодніх днях 1943 -го року ,28.4 маніфестаційно проголошено творення 14-ої СС стрілецької Дивізії " Галичина" по Львівському радіо.

Розвинуто широку пропаганду- голоситися в ряди української частини проти спільного ворога- більшовиків. Голосилися різні верстви населення. Хоч добровільно - переконання, хоч після холодної застанови, щоб навчитися володіти зброєю, запізнатися з новітньою тактикою, а там у слушний час використати це здійснюючи свою національну Ідею, хоч врешті під натиском- рятуючись чи то перед " Бавдінстом", чи контигетовим виїздом на роботи до німецьких фабрик. Хто дістав таку пропозицію- сидячі, як закладник в німецькій тюрмі, а хто просто рятуючись до військової уніформи, коли йому перед " Гестапом" горіла земля під ногами.

17-го липня цього ж року підїхали вже перші новобранці до вишкільних таборів чи то омундурівних пунктів: до Берна, Штральзунду таГайделягру. Ця перша хвиля набору- це було здебільша або старшини всяких бувших армій / польської, російської та давніших українських/, підстаршини та кандидати на одних і других, бо за браком українського старшинського і підстаршинсь кого корпусу треба було його поспішно дошколити.

По двох тижнях центром вишколу став Гайделягер/ Дембіца біля Кракова/ Переведено селікцію бувших старшин з-поміж стрілецтва та вислано на старшинські перевишколи: около 40 протипанцерників до Гільверсуму, біля 20 піхотинців до Лешан/ неодаль Праги/, та около 80 артилеристів до Бенешова. В гайделягрі остались самі рекрути та бувші підстаршини на вишколі в німецьких . есесівських підстаршин та старшин.

У 12-ох сотнях вишкільного куреня, вчилося воєнного ремесла около 2.500 рекрутів. Людський матеріял був добрий, вишкіл під військовим оглядом теж солідно-німецький. По 3-х місячному рекрутському вишколі біля 1.500 із них виїхали на підстаршинські школи по всіх родах зброї: піхота до Ляуенбургу / б. Данцігу/та Радольфцелю / Бодензее/, артилерія до Бенешова / б. Праги/ , піхотна артилерія до Бреслау- піонiри до Грацішка / Бенешов/, протилетунська артилерія до Мюнхену, зв"язковці до Меммінгену, адміністраційники до Дахав та санітари до Праги і Грацу.

У міжчасі покликано нових рекрутів, що опинилися в вишкольних таборах німецького "-вермахту"/ уже не на вишколі в ССів/ та в 3-х поліційних полках. В Гайделягрі осталася невеличка кількість бувших рекрутів / що не поїхали на підстаршинські вишколи, та декілька соток новопокликаних. Прибули туди теж і нечисельні українці, що до того часу служили в уніформі німецького вермахту.

В листопаді 1943-го р. переведено вже фактичну організацію Дивізії, творячи: штаби дивізії, полків, куренів тощо. На загал усі пости до курінних, ба навіть полкових включно заняли українці, що повернулися з перевишколів. Командантом дивізії іменовано німця-поліціста фнадполковника Фрайтага бувшого полкового командира СС- унд Поліцай -дівізіон, людини ні характером,ні тактичними знаннями не сумісної зі становищем дивізіонера. Пост цей дістав мабуть головно через кріпкі фамілійні позиції / посвоячення по жінках із Райхсгайніем/ .

Із початком лютого 1944 р. штаб дивізії та місце дальшого вишколу перенесено до Нойгамеру / Долiш. Шлеськ/. Щойно в березні 1944"го починає дивізія набирати вже характеру військово-боєвої одиниці. З підстаршинських шкіл поверталися нові есесами вишколені підстаршини, а з різних вишкільних таборів перешколені рекрути -стрільці. Формується справжня Дивізія зі всіма підвідділами та відділами. Організацію переведено на зразок німецьких стрілецьких запряжних дивізій/ не панцерних і не вповні моторизованих/, з тією лишень різницею, що аж до виїзду на фронт через

брак старшин і підстаршин полк мав лише по два курені / а не три/.

У часі від березня 1944 по кінець червня ц.р. в Дивізії кипить гарячковим босвим вишколом - зокрема в тактичному співз"єднанні усіх полків. Висилаються щораз то свіжі люди на старшинські, підстаршинські та спеціяльні школи. В червні 1944 дивізія готується до від"їзду на фронт. Петрвісний. плян вислати її на коломийській відтинок змінено на важніший тактично терен - під Броди. Дивізія займає зразу запасні становища в 2-й лінії від села Заболотці по село Боратники на просторі около 20 км. Окопи вже готові, праця йде над уміцненням становищ. Настрій між стрілецтвом піднеслий ,ентузіястичний. Прийдеться сей же боронити рідних хат, а що найважніше - головного шляху на Львів, бомомент гряцучої більшовицької офензиви можно було відчути на кожному кроці. Вища німецька команда визнає цей відтинок фронту за сектор рішального значення, то й тому докла-ла всіх зусиль, щоб поставити опір противникові.

Несподівано, 14-го квітня дістають 30 і 31-й піхотні полки накази / через дивізію від корпусу / змінити становища, щоб заткати люку по неохочому битися вермахті- на правому крилі дивізії. Прийшлося покинути догідні і добре розміщені й розбудовані становища на позиції в багнистих та лісистих околицях біля сіл Пиняки і Жарків. Такий самий наказ дістає два дні пізніше й І-й курень 29-го полка.

Тимчасом 16-го вечором наспівають перші тривожні вістки. Більшовицька офензива почалася ударом на південному відтинку нашого фронту в напрямі на Золочів та в північному відтинку на Камінку Струмилову-. при.сильній допомозі танків. Занявши ті міста більшовицькі атаки спрямовуються на Бужок. Заноситься на окруження наших становищ. Вся важка зброя, що вже від 4-х місяців стояла на міцно розбудованих становищах, вночі із 16 на 17 го липня поспішно вицофується шляхом на Львів, щоб не лишитися в окруженні. 17-го липя 1944 наші частини вперше зустрілися з більшовицькими атаками, що їх переважно відбито. Червового дня прийшло до головного зудару. Бій тривав увесь день зі змінним щастям. Вночі на 19.7 деякі наші частини опустили становища і вицофалися в напрямі на Олесько. Вранці 19.7 повстає замішення в дивізійних рядах- за нестачею зв"язку, тим більше, що ті частини, що ще були лишились на становищах, під тяжкими ударами більшовицької піхоти та повзів були розбиті і розпорошені. Тривожні вістки, що ми окружені та посилені дії більшовицької авіяції внесли зневіру в доцільність дальшої оборони.Відчувалася недостача старшин і підстаршин, що вийшли з бою, бувши попередніх днів пораненими, чи побитими. Усе те, це причини що 19.7.1944 дивізія перестала існувати як цілісна тактична одиниця. Та завдяки рішучости наших старшин, що остали були в живих/ німці повтікали/ - полк М. Палієнка / згинув пізніш/ , майора Д. Палієва / пропав згодом/, та сотника Бригідера збираються розбитки дивізії та встановлюють нову оборонну лінію перед Олеськом / 10 км. взаді/ Становища ці тримаємо через два дні, уступаючи ч серед густих втрат крок за кроком під ударами більшовицьких панцирних сил.На безвиглядний трагізм ситуації позначилися і події 20.7.1944 у берлінській Головній кватирі / замах на Гітлера/ зрада у зв"язку з тим серед німецького корпусного штабу / перехід на більшовицьку сторону/ та майже жодна діяльність у зв"язку з тим, німецького літунства./ заборона залишати летовища/. Рештки 13-го корпусу враз із розбитками дивізії опинився в повному окруженні.

21.7 1944 одинокий із 3-х німецьких дивізій, що зорганізовано тримався робить при піддержці 3-х панцирів" Тигрів" випад із окруження на південь на с. Почапи, Хильчічі та Ясенівці, викидає звідти більшовиків та займає в Хильчанах становища, як випадні для перебою, що має наступити чергового дня-22.7.44.

У ранкових годинах 22.7.44 замкнуті в окруженні безладні рештки юдають-
ся незорганізованою масою на більшовицькі становища вздовж шоси Золо-
чів- Львів на відтику 5 км від с. Ясенівці до села Княже. Більшовицькі
сили незначні, проте забезпечені накопиченою важкою зброєю піхоти.
Після двохгодинних змагань більшовицькі становища осягнуто і перші
групи перебіжників опинилися в лісах на південний захід від Золочева,
прямуючи на Дунаїв -Перемишляни. Ще трьома хвилями 22.7.44 та 23.7.44
перебивалися рештки наших вояків тим самим шляхом. В районі боїв біль-
шовицькі тилові частини(передові відділи наступали вже на Львів) пе-
ревели очистку побоєвища, підбираючи ранених та полонених. Перших, ко-
го не розстрілянс на місці, як зрадника українського народу- погнали во-
яками на Красне і далі на схід..., других (за заподачею очевидців)
знесено на шосейний шлях і по них перекотилися гусениці більшовицьких
повзів.

Розбитки ж дивізії, перерікжені зрештою зібралися біля Старого Самбора,
звідки перемарширували на Закарпаття в околиці Ужгороду і Мукачева, де
відпонивавчи, вичікують рішення своєї дальшої долі. Загальне переконання
було, що Дивізія перестане існувати, а членів її перемінять хоч на ро-
бочі відділи, хоч прилучать до німецьких частин. Цього хотіли перш за
усього німецькі . . старшини, звалюючи всю вину розгрому на укра-
їнців. Із тим самим виступив і командир Дивізії Фрайтаґ, шукаючи яко-
гось виправдання для своєї військової імпотенції. В обороні Дивізії
станув лише був. губернатор Галичини Вехтер. Врешті при головнім ні-
мецькім Проводі перемогла Вехтерова думка- зорганізувати нову дивізію
тим більше, що в вишкольному полку назбиралася потрібна кількість
людей, половлених головно сотомицю відступаючими німецькими та мадяр-
ськими військами по українських селах. Зі старшинських шкіл вертався
підшколений у міжчасі нарибок. То ж, щоб нафавити опінію по радіо по-
дається офіційно про " геройську поставу Дивізії на фротні", відзнача-
ючи старшин і підстаршин, що осталися в живих, залізними хрестами,
хрестами воєнних заслуг, штурмовими відзнаками, а камандирові як на глу
надано лицарський хрест, всю ж неславу припи сано виключно випадкам
20.7.1944 (невдалий пуч віцлебена) таморальній депресії вермахту.

Накінець питання - чому та поразка під Бродами? Хто чи що тут причиною?

1. Більшовики стратегічно вибрали дуже догідний на прорив терен, бо місця
наступу, це район, де дороги біжать паралельно собі на південний захід
по мочаруватому терені, де недостача поперечних шосейних сполучень
поміж головними артеріями руху і наступу , внеможливлювала швидке під-
кинення автами підмог на заатакований відтинок. Наступ із більшовиць-
кої сторони був переведений при масовій піддержці танками, літаками,
артилерією і гранатометами із сильним нагромадженням тактичних резерв

2. Дух німецьких вермахтівських частин був уже далеко не боєвий. Справу
ускладнювала некрита ненависть поміж есесами і вермахтом, що часами
доводило до роблення наперекір есесам, а наша частина мавши, крім
вищого старшинського та штабного складу есесів німецьких ще й уніфор-
мами (німецьких есесів) стягала на себе теж саме. Далі слід відмітити
що на нещасливий вислід боїв причинилися в великій мірі випадки в
нім. головній кватирі із 20.7.1944 і німецьке летунство майже не брало
участи в боях, мавши заборону зніматися без спеціяльних наказів у по
вітря (бо ними тікали за границю учасники заговору, ескадра німецьк.
літаків около 120 в недалекому копичинецькому летовищі впала так жер
вою більшовицького наступу) та врешті через присутність заговірників
у проводі штабів армії та корпусу (що перейшли на більшовицьку сторо

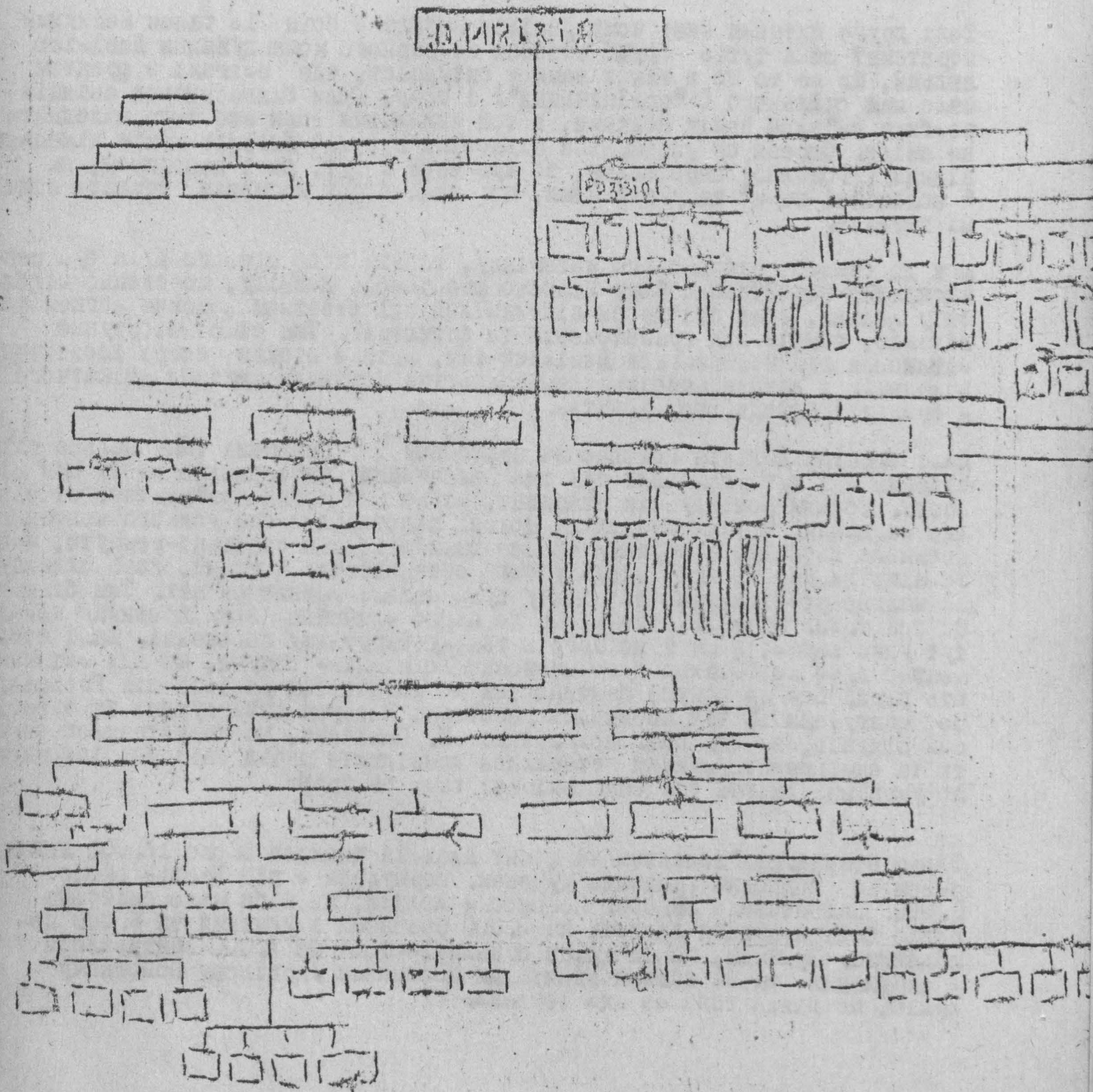
із того виходить , що участь нашої одної дивізії як до того ще й без- панцирної частини навіть при найкращих умовинах позитивно вирішити бої не могла.

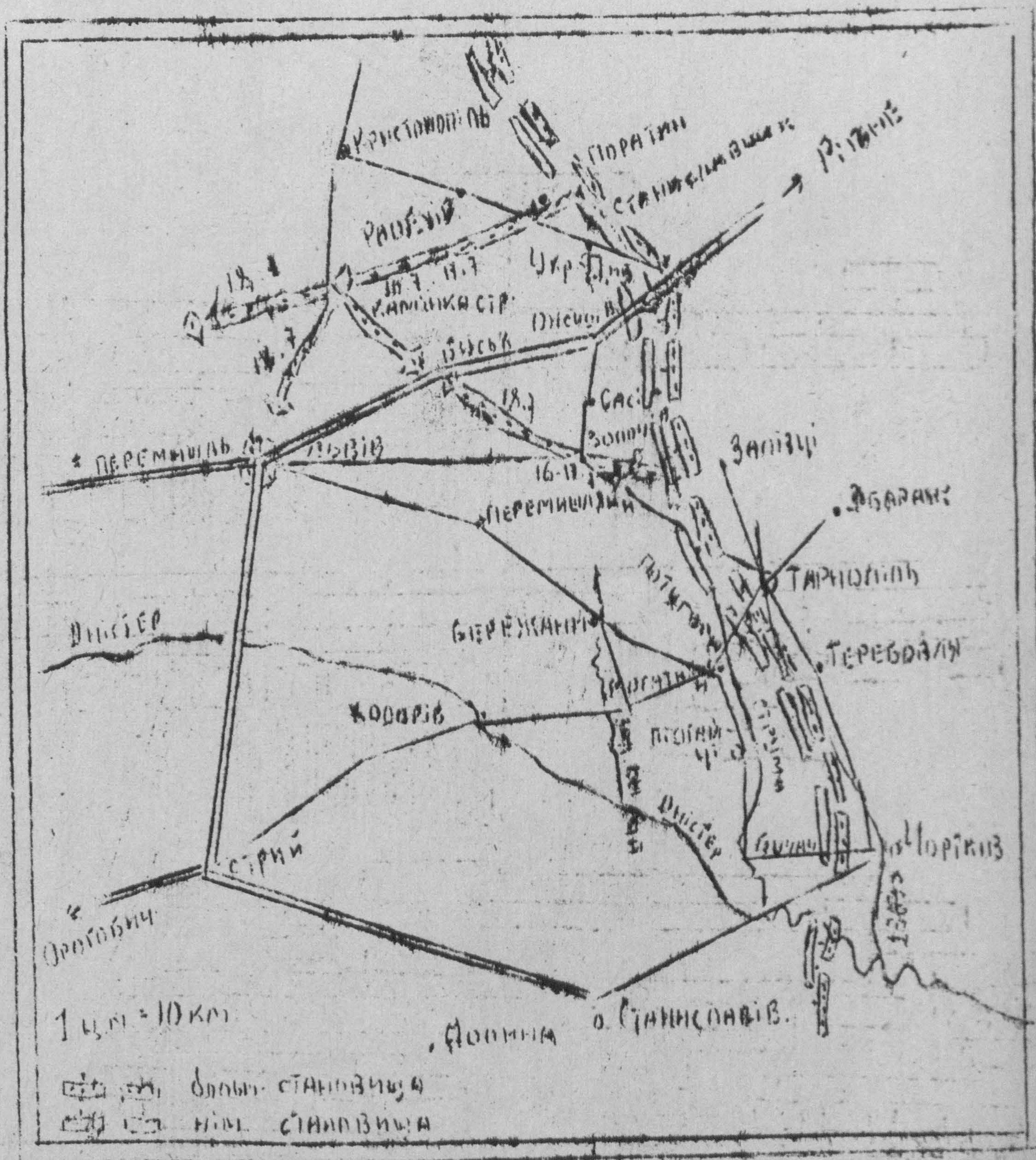
Толі друге питання вже: чому Дивізія вийшла з боїв із таими великими втратами? Вина тутіз одної сторони нездарного командування Дивізією людьми, що не то що з такою важкою ситуацією, але взагалі з фронтом мало мали спільного ("поліційники") і тому, коли більшовицька авіяція розбила зв"язок поміж полками, а той одиницями вони вже його наладнати не вміли. Справи не упрощували відносини в самій Дивізії поміж німецьки відним (головно) персоналом, що чув себе і тут, ба і поводився, як " поліційні пани" та українцями, що само собою не могли терпіти німці на перехід.

Щож до самого військового матеріялу, то він щодо боєвого духа був пер- шорядний: недоставало йому головно фронтового досвіду, що страшно відби ся у хвилях, коли прийшлося відбиватися під страшним ворожим вогнем із літаків, танків від гранатометів та артилерії. Так само нефортунне затикання дір молоденькою Дивізією там, звідки втекли старі досвідчені німецькі. І власне найбільш деморалізуюче впливали картини втікаючого в безладді німецького вояцтва.

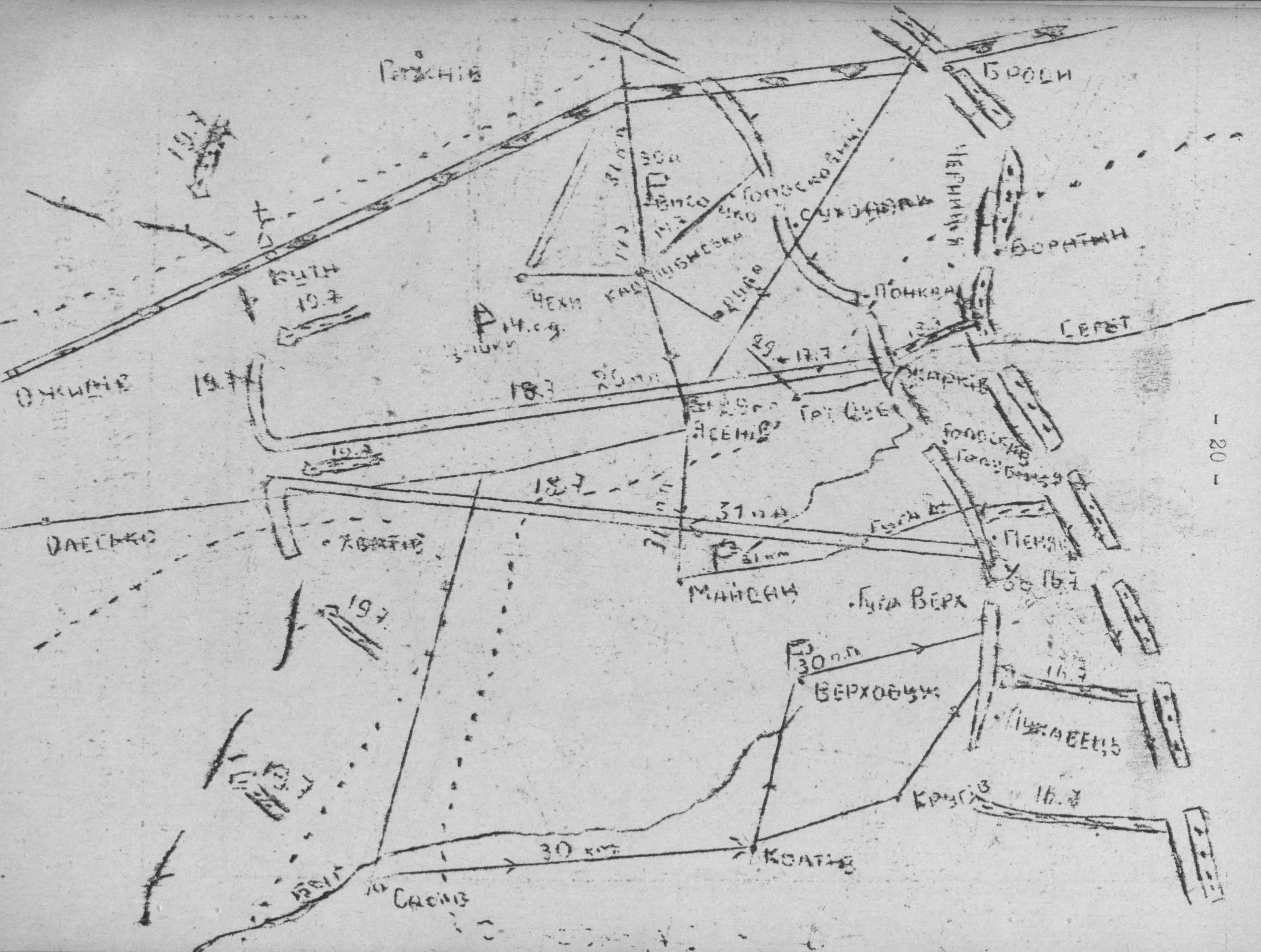
Далі терпіла Дивізія головно на недостачу . . . старшин таке більше під- старшин - і тут головний сук тих величезних . порівняльно втрат при від вроті. Сотнями командували старшини, що не все могли вив"язатись зі сво ого завдання. Чотами проводили молоді підстаршини без усякого модерного военного досвіду, а групами то вже таки здібніші стрільці-рекрути, час- то нішо дивне, що якщо вибув у бою сотенний чи чотовий, дана одиниця нормально розбігалася, бо нікому було надалі зайнятися нею. Тим більше, що той т. зв. хресний вогонь, що до нього звичайно вояк привикає поволі тут упав нараз, в ще й до того в такому скрутному положенні. Далі стрі- лецтво дуже недовірливо було насроене до німців- бачучи, що ним затика- ють діри. Все це докупи причинилося до катастрофи Дивізії під Бродами. Не врятували її тут поодинокі геройські виступи одчайдушних та енергій них одиниць, як сл. пам. полковника М. Палієнка, що безустрашною смер- тю та самопожертвуванням старалися засвідчити перед світом і історією, що українці вміють так само вмірати там, де треба .

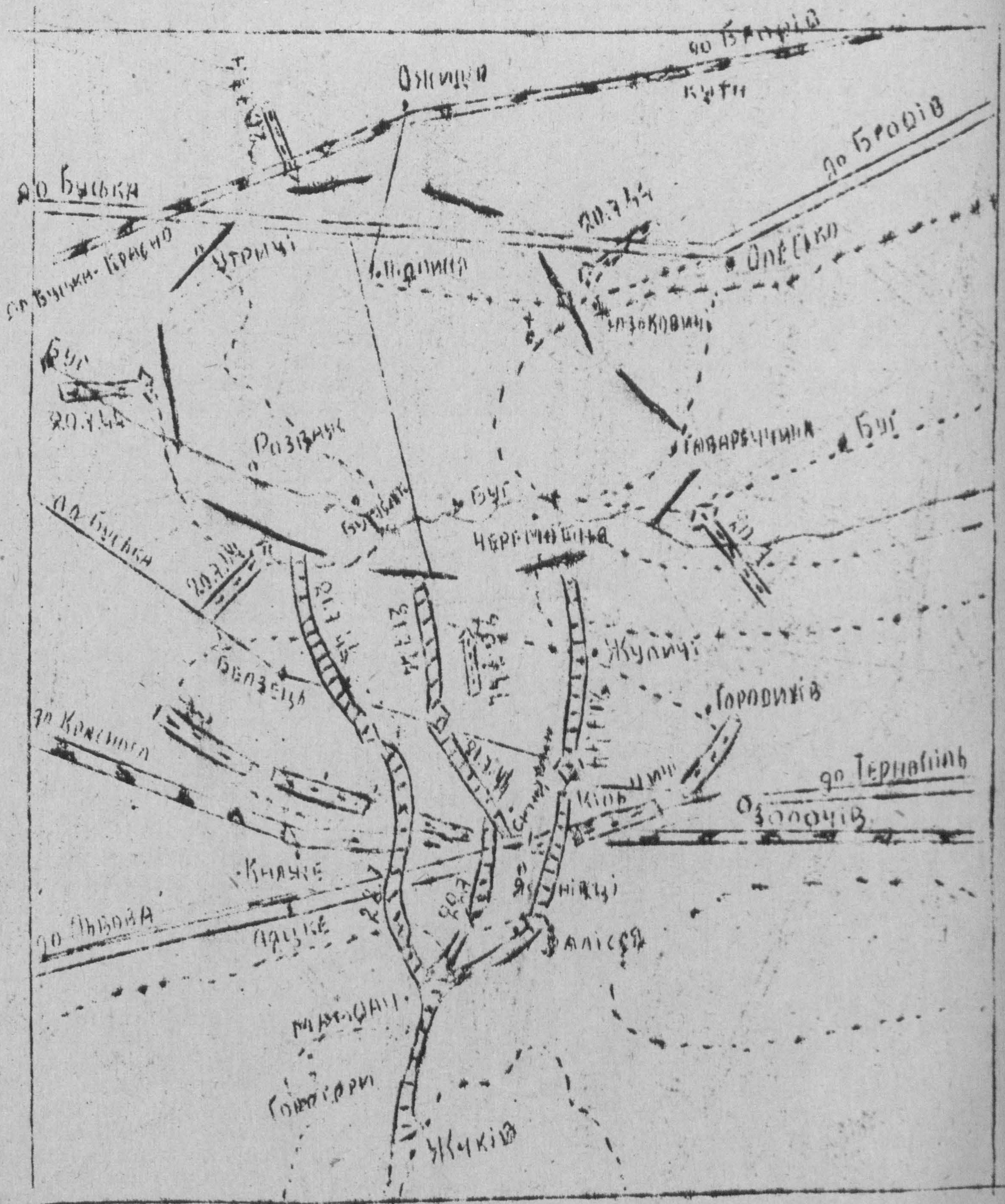
Тепер втрати.Від"їзджаючи на фронт Дивізія числила около 17.000 людей разом із польовим запасним куренем. Вернулася з під Бродів около 2.000. Недоставало 15.000. Поголоски ходили, що ніби мало світське радіо подати втрати дивізії на 3.000 раненими і убитими та 5.000 по- лоненими. Приймім, що ці цифри правдиві- тоді ще 7.000 врятувалися з окружения та за малими винятками поповнили Українську Повстанчу Армію, що діяла тоді на цих теренах.

Ситуаційний шкіц
відтинку фронту 7ої армії
до 16.7.44.

Броди
Серет
Бортятин
Черниця
Суходоли
Ясенів
Майдан
Гута Верх
Верхобуж
Кругів
Колтів
Соснів
Олесько
Кути
Ожидів
30 км
19.7
18.7
16.7

Окруження решток 1 дивізії біля Підгірця та прорив на Почапи і Хильчичі

Із хроніки життя українських полонених в Ауербаху

Тутешня група українських полонених, це крім дрібних осколків від різних німецьких дивізій, де вони служили, по волі чи по неволі, далі повстанців при румунській чи мадярській арміях - головно рештки давнішої 14-ої дивізії зброї СС (української ч. 1) та всіляких допоміжних відділів , що стояли в дальшому чи ближчому зв"язку із Власовом - 5.8.45 р. приїхало сюди через Бад-Айблінг з над Рігзее 580 чоловік. У нових таборових умовинах нелегко було розмежувати національну приналежність через баламутність у американських властей понять національної та державної приналежності. І так завжди чимало клопоту завдали - зокрема ж коли приходилось щонебудь розділяти поміж українців - німці-фольксдейче з України. Аналогічно було годі визнатись також в тонкощах етнографічної приналежності серед частини українців із мадярської армії (Закарпаття) та румунської армії (із Буковини). Єдиним цементуючим національним чинником була тут віра:- греко-католицькі Богослужби. Не розвинуті як слід у всіх були ще поняття національності і у східняків. Тому числові дані статистичі - за винятком останніх - тільки закруглені.

У грудні та січні відійшло з мадярськими громадянами на батьківщину около 20 закарпатських українців, а з румунами около 50. Далі 25.1.46 р. забрано і відставлено " кудись" около 500 радянських громадян (серед того числа і фольксдейчів)

Тепер залишились переважно українці із західних земель, що фігурують в урядовій статистиці як українці-польські громадяне, або як бездержавники (около 25) звільнено до цивільних лягрів праці около 130 разом українців, що вступили були до війська після 1.8.1944р.

Зараз у таборі українців: 30 старшин та 450 підстаршин і стрільців скупчені осіб як: 3 Саде - 5 стр., 4 Саде - 217 стр.; 6 Саде - 25 старшини 8 Саде - 1 старшина, 9 Саде - 2 стрільців, 12 Саде - 4 старшин та 226 стр.

Культурне життя, хоч від вересня 1945 р. умовини фізичної екзистенції стали стерпні - не відзначилося надзвичайною різноманітністю та рухливістю. Відбивається тут почасти відокремлення старшин від стрілецтва із 21.9.1945 в старшинський кейдж.

Найкраще представляється під оглядом таборовий хор, що дав досі за час побуту в Авербасі 17 концертів для своїх та (головно) для чужих, влаштувавши крім того милу Свят вечірню імпрезу та Шевченківський концерт 24.3.1946 та ще водночас обслуговуючи церковні Богослуження.
Хор складом 25 членів, що мінялися з звільненням тих, що по 1.8.45р. на волю під дерегентурою чот. К. Гнатюка - належить до найкращих у таборі та репрезентує українську громаду перед чужинцями - знайомлячи їх із українською культурою. У програмі має хор добірний українських композиторський репертуар ("Гуляли", " Закувала", "Заддзвенімо", " Почаївська Богоматірю"," Ставок заснув", "Птичий хор", " Зaсяло сонце", " Дзвони" тощо) світської пісні та колядок. Свій успіх завдячує перш за все енергійності дириґента, що серед мало сприятливих обставин (із пам"яті треба було відреконструйовувати партитури) поставив його на доволі культурний рівень. Для кращого зрозуміння чужинцями змісту пісень- помагають поетичні переклади тексту пісень на німецьку мову. Не можна поминути мовчанкою і виступи у німецькій оперетковій групі співака-соліста тенора М. Сови-Малецького , що принесли йому заслуженого розголосу.

Взяли українці теж участь разом із іншими національними групами(латишами, естонцями) та німцями в виставці мистецьких робіт аматорів- полонянників- а саме: мистецькими зразками - взірцями українських народніх вишивок стар. десят. Володимира Козака , здобуваючи признання і одне з перших місць.

Душпастирська праця спочиває на б. полевому духовникові о.В. Левицькому, що працює тут разом із німецьким католицьким духовником.

Таборова школа мало популярна: спроби поставити її на ширшу освітню фахову основу спіткнулись не тільки на недостачу відповідних фахівців, але в першу чергу на незанадто велике зацікавлення " масовика". Ведені від грудня лекції англійської мови із 20 слухачів скінчились п"ятьома. Подібна доля і лекцій німецької мови.Ще нижча участь у таборовій школі веденій німецькою мовою. У спортовій ділянці - живіша трішки участь / не лишень як глядачів/ у відбиванці.

Якби якийсь об"єктивний глядач-чужинець призирався збоку нашому життю, напевно сформулював би приблизно так свої помічення:

"Українці це мелянхолійно-тихий народ, що любить багато співати і говорить кепсько кожною чужою мовою". Яка причина такому невеличкому зацікавленню практичними фахами. Мабуть, що ніхто не хоче рахуватися із нелегкими житейськими клопотами, вийшовши з полону та уявляє собі своє життя на лад про отців Адама по раю. Самим раєм очевидно мали б бути ніколи не скінчені табори УНРР"и, а одинокою працею, писання чи читання безконечно-плитких новельок та вірлиш про полукіпки, гнілиці та товсті жіночі лидки/ із обов"язковим наголовком " гомін"/. А в світі думають інакше: що один бухгальтерський курс варт десятьох сеансів нехитрої літературної організації із чужою назвою.

Із листів, що в редакційній скриньці

Примітка редакції: Містимо кривки кількох листів, що поблукавши по поштових станицях IV-го Райху, завернули до табору не зайшовши адресата. Ми позволили собі їх відчинити й передрукувати текст - не міняючи їх правопису, ні форми- уважаючи, що може так дійдуть до вух і сердець тим, кому призначені

I. Лист

Друже. просиш мене написати Тобі кілька слів про мої таборові будні в Авербасі. Ти знаєш, я завжди мав з українських задач недостаточно, бо я не любив тої романтичної слинявости, що зветься літературою- і як добре знаєш - єдина моя гімназійна слабість , що мене зворушувала, була хемія. Не можу забути тої колючки, що хтось десь був кинув, що ще ніодин українець не починав інакше своєї громадської карієри не написавши на гімназійній лавці бодай одного захалявного зшитка поезії або не виступивши в ролі возного в " Наталці Полтавці". Тому бачиш, я завзявся і не написав ще ніодного римованого стиха й досі. Тому й від мого листа не надійся " захалявної книжечки".- Як ми розійшлися востаннє на двірці у Львові тоді в липні 43-го, то як бачиш ділила нас різна доля. По довгих перепетіях, що були ніраз не коротші за 12 пісню нудної " Одисеї", причалити прийшлося а Авербаху, Табор полонених . Перше слово відоме Тобі й напевно насуває асоціяції з Твоїм власним положенням. Друге- то якраз те, що різнить мої бараки від Твоїх. Отже так поставити справу дуже влегчує мою задачу - Гомерівського опису цеї Вавилонської вежі.

Я думав, що всі лягри скрізь на світі у всі історичні епохи мають однакову характерну рису: роблять враження скинутих на купу разом зі своїм лахміттям людей. Наталованих у тісні битком набиті нори, де кожний старається нагарбати як мога найбільше дощинок, бляшанок, коробок - повставляти їх у вистроєні рядами батерії, понаприбивати поличок. І головне, чого жахливо кожен не любить - це рухатися на інше місце, навіть краще. Може тому, що при тому пропадає дві третини наскладених цушок і понаприбиваних поличок. І далі: скрізь у всіх таборах від віків мають у моді говорити про " свободу" і " життя на свободі" - зовсім навіть не застановившись над докладнішим словниковим значенням тих слів. До доброго тону тому не належить ходити по таборових доріжках на прохід (будувало їх напевно не коротше як Хеопсову піраміду) і " тужно" дивитися " на той бік" при тому зідхаючи й заявляючи в голос(щоб усі чули.) що довше вже не витримаєш("ох, ті нерви") і що як настане зеленіш, то напевно і т. д., що вже навіть кліщики до дроту в тебе закопані під підлогою. В той спосіб набуваєш легко полиску й чару свободолюбного орла на помпоні (що то десь у якомісь вірші дивився до сонця ясного). Тим то думаю різниться наш табір від вашого. З тим, що в нас тут в моді (трохи вже заялозеній, правда) говорити про те, як то солодко вирватися з табору тоді, як там десь у вас напевно зідхає кожен - якби дістатися до Твого лягру, бо тоді, крім Унрівсь-

ких консерв зможе набути мученичого вінця вчорашнього гоненого та гнаного. Усім ляграм від початку світа спільне мабуть теж і те, що ще там ніде, ніколи люди сиіті не були. Тобі це не новинка, думаю, також. І ще різниться мій лягер від Твого: Тому, що людина - створіння із власницькими інстинктами - частенько можеш тому бачити тут на смітниках схилені постаті, що збірають усякі колекції бляшанок (" здагутьсч на щось") із " драйміпк"," просідед чіз" на те, щоб їх потім - як збереться забагато - викинути і - знову зачати від нова. Впрочім кожен залюбки вилічується в кублі (урядово ця скрипуча конструкція зветься " доппельбельт") Встає трічі на день - найменше двічі. Зрана й ввечері на провірку (" цельапель" - чи не зредукувалась чкась одиниця)- тоді робить те, що за нього ніхто другий не зробить - їсть - і спить далі. На полуденок не все навіть сам встає: кумпель (за дижуром) під каністру миску підставить і подасть у ліж ко. Розмо про"свободу" отже найчастіше почуєш тому в обох обов"язкових вставаннях (єдина нагода побачити дріт) Вечорами можеш бути свідком, як народжується казка. У вечірніх сумерках люди-ті звичайні люди, що перепорпують смітники за бісклями , виростають до величини ґіґантів- у власних оповіданнях про айнзаци і фронти. Дивуєшся, що ти міг ходити собі так поміж таких багатирів, не помітивши їх серед будня. Усе було би в порядку якби не те, що я часом припадково бачив ту саму геройську описану подію і вона ніраз такою Symphonia Heroika не була. Починаю сумніватися в найгероїчніші навіть описи, що в них дотепер вірив, бо починаю підозрівати, що їх складено в лягрі, та ще й вечфом. І сказав би хто, що в таборі скучно. Та ж тут Тобі на очах пишуться цілі складки такого цікавого роману як Гашеів Швейк.

Людина тут настільки " находчива", що більшість навіть у карти грати (одна з найголовніших духових розривок тут,- найпопулярніші: фербель, тисячка - не знайдеш книжки, де б на чистому скрайці не стояли виписані сальда довгих " debet і habet ")ухитрюється лежачи. Думаю, що в повоєнних словниках прийдеться справити фразу " висидів в полоні" на " відлежав у полоні ". Але я повинен тобі сказати, що я був змушений змінити свій погляд на істоту всесвіту: я завжди(обсервуючи заряджения амі-властей) був переконаний, що все в світі це вилід припадку - проте придивляючись бараковому життю, до шукався до слідів доцільности теж. Уявляєш, як десь серед тропиків ролю ґробарів грають терміти - так тут, братку, ролю будильників, ерго провітрювачів бараку відіграє непосидющий фавстівський рух працьовитих ремісничих рук. Живемо знаєш півтора-сотнями в темних, як нори бараках (в Новій Європі тут були коні) Десь віг 8-ї години зранку весь барак гуде таким ритвом молотків, клепал, пилок, пильників, сокир, - що йому хіба гул Гефайстової кузні міг би дорівняти (дуже нагадує американську джезову музику) люди пиляють, пилують, ріжуть, відрізують, розрізують, рубають, колять, розколюють , товчуть молотчть, клепають, клеплють, заклепують, луплять, дзенькають, брязкають, нктують, скригикають, довбають. ..-Грінченків слівник далеко не має стільки слів на ті всі роди звуків. Як знаєш, навіть такий невразливий на тони й музичні ритми чоловік, як я,- не видержую й тікаю на двір(Ти ж певно пригадуєш собі, що мені ніраз не виходило, скільки раз я не брав ще на гімназійних вечірках взяти ту лірчну секунду в " Реве та стогне" чи як мелянхолійне " Стоїть гора висока " завжди набірало трагічної закраски, скількиразів я долучувався своїм шовковим тенором до вашого трія)-. Виковують тут, братку, всячину: загальний попит (а де попит,там за Смітовим ліберальним капіталізмом мусить появитися й продажа) на алюміневі бронзолети(стверджую чмало подібних мотивів анормальних із тими Пастернаком розкопаними в Крилосі - з бронзової доби) на папіросниці

де на кожній мусить бути написано " Авербах " і вигравіровано бодай одне серце з монограмом. Серця становлять не менш важливий орнамент і бронзолет і тим спеціяльно відрізнюються від Пастернакових бронзолет. Матеріял цього кундшту - це попорані алюмінієві їдунки й фельд фляші. Другий менш голосливий цех становлять тут кравці. У попиті "цивільні" штани та блюзки. Вирібничий матеріял: підшивки до військових плащів і головно" швіцують " " амі-деки ". Якщо читатимеш коли небудь про мілійонові кошти удержання Америкою полонених, то знай львину пайку того буджету становитимуть коци. І як ще щось приводить американців на думку звільнювати полонених, то це в першу чергу проблема вічно бракуючих коців. Анальогічно з черевиками. З тим, що попит тепер зріс на вітрівки- мешти / що вимагають порізати на них пару амі"черевиків- на підошки, та пару " коміс" фільцаків /. Всі "удівітельності" можна оглядати що неділі перед і по Службі Божій під тутешнім бараком-" Церквою " / як колись " на Петра " під Сокальською катедрою /. До гордощів дистингованих сальоновців належать ще само собою вуси й борідка/ школа тільки ," що американці мало зеркал привозять до табору.../Із інших популярних мистецьких виробів слід згадати цигарнички / із кістяних ручок щіточки до зубів , або менш удівітельних - із держаків метлових /. Із кравецьких - шапки всіх фасонів: від йо-йо до американських тіп-топ. Духовий корм душам -паролі / тому, що полонений як і всяк лягровець- живиться не лишень калістрами/. Зразу те слово для мене/ що привик був лишень до німецьких абстрактів на " унок"/виглядало чудно , як американська консерва із Ц-рації , тепер стало нудне, як заклик до американського вояка скочувати рукави перед москітами в малярійний теренах. А паролі є найрізноманітніші- склясифікувати не легко: перша й найважніша категорія, що подає, чи завтра три зупи чи дві;кави, скільки хліба: 225 гр. чи 450 / в суботу на два дні 900./ і чи є якась " шміраже" до нього чи лишень зуби й ніж. Ця категорія пароль не тратить ніколи на загальному інтересі і ще найреальніша, бо її звичайно найлегче справдити - вичекати до чергового дня. Друга категорія це на тему тютюну - чи він прийшов уже до магазину чи ні цікавить уже меншу частину лягровців, бо курці- не всі. А некурці / я до них належу теж / не переживає тих радощів у такій мірі, бо тоді як дадуть тютюн, то попит на нього менший і виміняти за нього можна далеко менше, тоді ж як його не приводять і за пачку можна було б здерти втроє стільки- то його і в нас некурців немає, бо проміняли уже. Так, як видиш, мої заінтересування тут у таборі зросли , включно до Смітової політ-економії. Але в Тебе там хіба теж . Третя категорія пароль, що переслата цікавити і стратила надовір"я в іще більшої частини полонених- це чутки про звільнення / навіть і в ту паню, що говорить по-англійськи, що Ти раз було писав мені/.Так що з такими навіть не пробуй показуватися, бо Тебе висміють. Ще нiраз не справдилися. Підвели навіть ясновидців, що довший час тут втішались немалою популярністю. Ночами пробував дехто навіть духів турбувати такими запитами/ чи будуть " ентлясувати" на англійську зону. Але всіх їх , і духів і ясновидців надули американці. Такі часи. Те саме можна повторити й на тему пароль про незабарішню війну з більшовиками. Четверта категорія пароль - цк про вивіз: свого часу полохливо-таємничі : " Є. В гавпткватирі. Я сам видів - п"ятирамені на автах, а пагони, як дощинки на хліб." - Звичайно питали, переконували, матокали - підписували , записували, і потім частину горожан найдемократичнішої - демократичні видали. Дехто був навіть такий дурний, що зісунувся з глузду потім.

Назагал - паролі потрібні. Бо багатьом дають дуже вигідне повне моральне право - нічого не робити , ні нічого вчитися: /" Нзаєте , ті нерви. Ох, ті нерви. " - і Твій співбесідник хапається за голову /. У вас там , думаю, напевно подібно . Бо люди за всіх часів, усюди подібні.

Питаєш мене, ще як серед тої Вавилонської мурашні наш Іван не інакший від нашого Івана з-перед двадцяти й сорока років. Має всі добрі прикмети всякого таборовика: не любить щоб його рухали і сам не любить рухатися. І ще має свої щирі українські прикмети. Серед усіх тутешніх мурах помічаєш соціологічну тенденцію, згуртовуватися, триматися купи. Тоді як наш Іван не любить бути в купі,- волить критися розсіяно поміж другими. Спитаєш, чому . Він завжди тої думки, що там легше перехоаватися від усяких можливих бід і в першу чергу можливих кривд, які сипалися б на нього як із Рога Обильності, якби він виступив під власним іменем - бо ввесь світ очевидно заприсягся на його кривду. А також поміж другими - другі постоять за свої, то й разом за його права. А як у Тебе там. - Таких тенденцій не помітно. - Як у демократії. - Звірки так. - Іван не каже. Але недоговорено додумайся що Іван там у відшальованім дошками своєму серці таки потроха помамриковує- нащо то він читав " колись за стодолею в крапивах / аби тато не виділи ./ "Дзвіночки". Бо якби не ті " дзвіночки" то був би до Авербаху не долетів. Але Іван недовірчиво мовчить. Тому він підзорливо до всяких " Вунрів" навіть / і пачці не вірить уже /" Ліпше напишу до свого " бавора"- може він має для мене місце..." А чому . - Бо Іванові говорили про"чуда" , що існують у світі.

Як тому двадцять років : " Гех. Темна наша батьківщина"...

Здоровлю.

Твій Кдф Ч. 6,000,215

II. Містимо листа, що обійшовши всі українські табори в Німеччині завернувся назад до табору полонених.

Дорогі Вуйку. Слава Йсусу Христу, а низадовго , жи так як ту тота пошта ходи, то вже можна буди Вас повінчувати з крашінков, пасков і ковбасов Христос Воскрес - Воістину Воскрес.. Довідовімсі від Гриникового Гілька, жисти свій гадрис в газети пустили , жи шукаєти всех знайомих і рідних і швагра вобізватисі до Вас. Том си подумав, жи сі дуже врадуєти, як і я до Вас напишу. То дужисти красно зробили, жи питаєтисі за своєм швагром Пилипишиним Іваном - я з ним служилисмо в їдним ригіменті. Ни розлучалисмосі з ним ще відтогогінинька, якисмо разом виїхали до войска з Магерова. ще си нинька сплакну, спімнувши тоті красні слова, якимисти нас тогоди від того вукраєнцкого комітету прощели. А я. Як нинька памітаю якєсти ми _ ідрукували на машинці тоті бицільшайни і як вім тогоди купив для мої Касуньки від Вас тоті цялові, жисти аж з Кракова привезли. Ніяк сі ни хтіло відчинити гівчиско, як вім віц"їжджєв, а на тії бицільшайні паньчих не давали . Гімзіло ми цілими днема. Том тогогінинька видов всі тії грийцари, жим си був привіз зара по польські войні від бавора тай вії, жи за Ялівку з контигенту-. Шо то типер тоті бідні там під тими більшовиками робіт. Гирко певни гарують. Ага то видити з Вашим швагром вісмо сі ни розставали, трималисмосі купи цілий чис, аж нас розгілила більшовицька кулі під Травтманцдорфом. А смо си так нираз мітикували разом, шо то Ви там типер пороблєти бідні, кількосмо си йно спімнули в тих штилюнках тоті Ваші красні примови про Вукраєну і тих кнезів і козаків, тогоди, якєсмо віц"їжджели. То Вам типер відписую, жи сі зі швагром ни здибити більши, хіба на Всафатові долині, бом го сам поховав власьнінинькими руками таки там в Штаєрмарці. Али ми відпишит, ни кримпуйтисі, Вуйку, жи я в лягру, бо ми чісами дуже туво немно. Такої нуди дістаю, жи ну - як си роздумаю жи вже не маю більш краян, йно Вас. Бо туткай дістав якосьту Пирипилицїв Михайло,

лист, від свого стрика, того жи був за німаків тройгиндлером ві Львові, то пиши му, жиби сі стримаов писати до него, бо він сі старає за шифкарту і афідивіт до Бразилії тай ни хочи жиби сі вунра цовідала жи він має когось в лягру. А Ви сі , Вуйку, ни кримпуйти і напишіт тих пару слів чис від чісу, бо м сі ту дужи стужив за свов мовов. В Ви-сти ми сі лишили їдні на тім світі. Бо шо з тими, жи під Микитов Хрущовим тай Йосифом Вісьоровичом, то ни знати, ци живі. Гай, гаєн чі то були чіси тогоди, якєсти говорили до нас там на стації. Али як то кажіт: пирибулисмо пайщину то пирибудим ше й конституцію.

Тай ми ше напішит, як сі там має вуянка, Баші Марисі, ци ї ни треба возити до дохтора, бо смо ту читали в гезетах в пас тирских посиланіях, жи сі панінки дужи публічет в тих гуртожитках. Йно ї того , хрань Божи, ни кажит, жим таке писов, бо би сі дужи вжйилувала на мени.

Пирипрошую Вас, може м ту шо неграматичні написов алим скінчив но штири клясі в Магерові, то сі ни дивуйти.

Поздоровлею Вас там зі всіми украєнціма з Великоднов Пасков. Христос оскрес . Моє поводзені тутка добри, якого і вам зичу .

Іван Бандз.

Лист мав дописку на конверті :

Ш. І ще уривок з листа: одного з тих що не проходять через цензурне цидідко прагматичної припадковості нащадків безсердечних пуритан, одного з тих задротно-авербахівських. Адреси нема подано. Може він, адресат, залишився там , де мелянхолійне голубе, баранцями закучерявлене небо призирачться собі в закурених Дністрянських хвилях. А може йому так само зозулею кує серце на заборолі тайгових борів із " грустного " сівера .

"..... На обрію видніє пасмуга Чесього Ліса / ах, Господи, скільки ж іще нам тої екзотичної географії призначено відкрокувати на цьому " за-короткому" віку. / що на південному сході зливається із голубими далями Тевтонсього неба. На клаптику баварської землі замкнув золоту Волю колючий дріт. Гей, ви шо знаєте, мудрці,- одкажіть - чи взагалі існує на світі те, що " волею " звуть , чи це хтось божевільний признав цю фата- моргану . -

Сюди прибій після гігантної хуртовини на океані загнав сколену дошину з українського судна - жменьку полонених. Тверді картини, де очі бачили й бачать обнаженими зрештою пришмінковані прикмети того , ця гола правда зашнурувала нецовірчивістю уста. І тільки очі, коли їх ніхто не підглядає, зраджують синім небесним далям викохані материнською груддю жемчуги. Як монотонні сільвети часових, обступили душу в одне ті самі німі запити. Невже не бачити більше запилених подільських шляхів. Гей, ...' коли одпочити .." Ти ж бо вже й " народився" нам тут під охороною кулеметних цівок, ба й воскреснеш незабаром. І облітала тоді думка як сивая зозуленька - усі сади . Щедрий вечір, милий вечір. А коли то воно врешті затягнуть " А вже весна воскресла ...- а що ж ти нам принесла ". - і цей , віками вже тужний, ожиданно-незакінчений кінцевий акорд заступлять мажорні хорали . Коли врешті запалять Скити на горах вогні перемозі Оромузда. Всупереч консервативним ,легіти містичним лобам і шовковим церемоніяльним циліндрам...- Тоді не тільки зашнуровуються добродушні слов'янські губи, але й уперто затискаються врешті розцілуватися з кожним готові , щоки. А з зіниць никне Голгофта

полтавської синяви. Роз"ятрується темінь Єгошуєних комонників... Хай і не бачити затрашнього в"їзду в Єрихон але ми будем та робоча колона, що промостить на стільки то ярдів шляху вперед тим, що прийдуть по нас. Прийдуть уже не тільки з добродушними піснями / що в них можна знайти навіть красу /. А вони прийдуть . Бо віримо в дядька, що ходить за плугом, та істиком у правиці оббиває чересло ..."

Твій Кдф Ч. 6,001,381

Українські видавництва по цей і по той бік Океану прошені передрукувати, може адресати відгукнуться.

Коли ми прийшла карта
- - - - - - - - - - - - -

Прийшов нарешті той довго вичікуваний день від"їзду . Скоріш ніж зда валось.

Востаннє проходив кімнати. Пробігав пожадливим поглядом знакомі лінії обстановки,- хотів закарбувати собі в пам"яті усе, щоб на довше осталось тепла від приютливого домашнього гнізда. Чимсь млісно теплим несло із кожного кутка, пряло золоті пасма в минуле. Невідні нитки спо минів в"язали його з кожною дрібничкою, не хотіли рватися.

Старий,/ припорошений трішки в одному місці- стирка не засягнула/- фортеп"ян привітно усміхався білими клявішами, висовував ноги, не давав пройти. Змахнув ще сиву латку рукавом.

Обдивляв усе: полинялий килим, образ Пречистої/ він нині був якийсь інакший, не той, що кожного ранку/, ст і л - де кожна пляма це котресь не таке собі просте " іке" із альгебричних задач / мусів зводити нераз неодну виміну поглядів на тему невтручання незаінтересованих у Архимедові медитакції/, далі-риски олівцем на дверях - його щорічний ріст /прийшло йому чогось на думку, що він повинен бути вже доволі високий/ В куті несміливо тулилася за піч його шафка з книгами. Відбивалася в зеркалі струнка панянка - гітара, та великий темний годинник на стіні, не цікавлячись нічим на світі індиферентним, рівномірним " тік-так" про себе відкроковував час.

Призадумався. Зір йому впав на олив"яні фігурки жовнірів, що незавважено для нікого призиралися горді на свої струнки постаті у зеркалі із туалетного столика. Усміхнувся. Нагадалися колишні дитячі іграшки: баталії олив"яних істот, криваві січі, олив"яні інваліди по війнах із лютим Петром-царем.

Із урочистістю стародавнього лакея ,хрипучи ржаві серед тиші, вдарив годинник шість.

Здрігнувся. Обірвалися нитки споминів. Пора до поїзду. У вікно кокетливо зазирало липневе сонце, прижмурюючи від світла очі.

Підійшов в останнє до батькової знимки. Довгим, німим поглядом попрощався. Силувано переступив поріг. Ще раз оглянувся. Хотів врізьбити в пам"ять усе та вкласти поміж пам"яткові фотографії ще одну. Враз стало йому чогось смішно і він рвійно затраснув двері. На все.

ж

ж ж

Пройшло три роки. Вказівки годинника минали шосту. В альбомі споминів ожили яскраво-тепло стіни рідні, а сонце,/ як перше/ жмурило очі крізь дроти до бараку. Нагадались олив"яні жовніри зі столика перед зеркалом. А потім пригадалися / як із альбому/ знакомі обличчя в шеленяво-синіх однострóях.

Від Ваграйну по Ауербах

Від Редакції:

Містимо документарні матеріяли записаних незугарною рукою запліснілопожовклих листків, що їх знайдено під сінником у б. О. сотні, викидаючи гори бікс підчас генерального чищення по тих, що бувши при війську від 1.8.1944 були відпущені з табору. Автор невідомий нам ближче Гаврило Самовидець. Тому, що в цьому оповіданні можна знайти повні оберемки матеріялів до мартирології укр. скитальця на чужій чужині-скитальщині. І щоб як хтось у майбутньому перевидаватиме Печерський Патерик мав нову копію драматичних сторінок " Поза межами болю - і порядної кухні "- публікуємо.

СИНОПСИС, Сиріч, Кройника Люду православного Малоросійського, "

списана з пам"яти Гаврилом Самовидцем.

Про зіло, героїчні трафунки Івана Рубанєка серед окропностей страшної недолі і не менш жахливої долі, що його била від Ваграйну, після того- як його розбили під Фельдбахом.

"Джирмені-сирренпер дей" / на східньому фронті 7.5.45 / застав 14"у дивізію " Галичина" / перехрищену в грудні 1944 на українську Ч. І / на південному відтинку східнього фронту " на схід від Грацу. Доказати треба було не легкої штуки тактичної: лишити більшовикам фронтову лінію самим же ж утекти до менш демократичних аліянтів - на захід. Тікаючи спішними маршами разом із іншими німецькими частинами, що пробували влати те саме пропало всяке чуття поміж поодинокими одиницями дивізії, а той ланками з"єднань. Спасатись на власну руку, бо кожен здогадувався приближних можливостей російського полону. До англійців. До американців. - за всяку ціну. Кожен довіряв надалі тільки фірунгові своїх власних ніг, завіряючи їх евентуально першому ліпшому рідше залюдненому вантажному авту, що повзло серед потоку інших на захід. Очевидно не так довго лишень, доки воно не зупинилося при найменшому " затверпженні" Тоді хвилі карних учора пруських гоплітів, обвантажених " клямотами" / додому./ лишали позиції при хвості присталої валки і обсідали такі ж самі на чолі. І так аби вперед, тільки б побачити но англійські уніформи.

Стрілося декількох із песячої / усіх"нікс віссен" дуже легко пізнати/-то звичайно - трималися купи і перепоїдали собі найнесотворенішi історії про відкриті рамена повітати в Фількермаркті, Клягенфурт, Шандрука, англійців та комітет / як звичайно в Ульмі. Та ще й про те, хто де по дорозі згинув. Зчаста проте кільканадцять км-ів далі впереді ви стрічали нежданно серед курбільцю клунків та людей на якомусь вантажному авті не одного зі своїх добрих знакомих, що за спокій його душі ви вже були отченаш відхарамаркали. Люди переповзали через непролазні піднебесні звалища Альп то на руках то на плечах / ті самі, що вчора не виділи і не лізли на гору вище а Кайзервальд/. Перепливали через рвучкі гірські річки / ті самі, що їх вчора довго треба було переконувати, щоби влізли в балію повну води/. Як. - На те самі вони відповіда... цати не могли. Мабуть таки страх плодить найбільших одчайдухів. - Несміло вилазили з-під лісків і питали, чи ту американці чи руські.

У Тамсбеху / Зальцбург / розійшлася одним дорога на Сілях і на Ріміні, а малій часточці / із загального числа 22.000 голов - бо з крисами рахунок не вийде . - з дні капітуляції / на Раштат під американських 49 зірок " до Ауербаху. Незугарна таблиця звела тих усіх до Фляхав, - минаючи таку саму безпризорну власівську групку- що з розпукою французьких аристократів по революції 1791 р. на еміграції ловили останній міп / кунстгоніх / бо і так далі жде безвиглядність Ялтанської конференції. Але вони того не знали. У нас теж ходили серед тої групки 200 людей найфантастичніші оповідання: ждали як люпство колись якогось Месії. У міжчасі із гір стікали потічки розполошених учора більшовицькими танками. Хтось хто вів коня і той врешті полетів стрімголов у гірські безвісті. Але людина витримала. Бо вона мусить. Коневі вільно було так просто розв"язати квестію скитальщини. 14.5.45 ці зішкрабки перекочували в вузьку, як шийка від фляжки з шампанського долину - Ваграйн. Їли конину / 200 гр. сирого на долоню та 20 грам сушеної картоплі / само собою в террії / кляли німців/ бо крім літанії довчів вони і тілки вони напевно не допускають говорити нам із американцями/. Бо якби так представити тим свої болі - предкласти делегаційно "/ люстровану історію Українського Народу " проф. М. Грушевського в однім томі хай / із 1919 -го р./ по англійські - ну, то вони напевно б' приїхали автом / як до Бухенвальду./ забрали всі на авто, посадили на шиф ну і з парадою довезли до Америки. Так думали / терпеливо ждали. Повірте, нема нічого більшого на світі, як уперта терпеливість нашого дядька, коли він вірить і жде. Отде віра і німецька фельджандармерія згромадили в Ваграйні нас коло 600. І коли врешті американці набрали переконання, що з гір не стече більше нічого , а навпаки, як при кінці світа- потічки завернуть назад в гори /"маршфер-флегунгу" не давали./ тоді відкоркували фляшку Вагранської долини і братія рушила зі западеними животами, надією - / вже менше на Америку але богай на " енглясунг" і на баврра в Німеччині/ розблиснутими очима із гір до залізничої артерії. Первісні віруючі потроїлись / на около 600/ покищо залишивши в горах тільки перше захоплення новими панами і всяке закріплення зненавидженими горами.. По дорозі - сцени з освобожденними, п"яними не тільки самим визволенням - " остами" / у нас їх давніше -" совєтами "/. Були і 3- поверхові лайки на адресу всякої бандерівської сволочі та спроби топити навість фашистів у Мірі / тим разом - географічному/ . Червоні великі звізди їм на клапах та п"яне геройство мали відкинути їм завтра два роки менше робіт для " батька" . / за те, що колись сміли були засумніватись у Ханаан чи Едем партії і далися завести в капіталістичне пекло, звідки всякою чумою тхне. Ті крикливі написи мали їм скоротати політичну карантину по приїзді на родіну.

9.6.45р. приїхали ми до Еберфінгу, біля Гозейнайму. Уперше ближче познайомились із американськими консервами і танками. Одне і друге вийшло проте на здоров"я, бо наші милі опікуни- німецькі старші брати відділилися від нас " не беручись нести відповідальности за такі елементи "- і - залишили нас під опіку американським танкам. Через неприємний інцидент / розбито на залізничній станції загон із американським військовим добром, яйцями, консервами - ну а що власне тоді на стації одиноким примітнішим транспортом був наш, ну і що припадково знайдено серед наших " хлопців" підчас ревізії занадто багато таких консерв/ не могли зрозуміти, що ті консерви не стоять у жодному зв"язку із їхнім голодом/ - то німці відділилися. Провід новим табором перебрав сотник Володимир Козак - як найстарший чином.

Долина над солодко-теплим.водним потічком не належала до найприємні-
ших. нічліговиx домів. Воші плавали не тільки на воді. А в очах
чорніло не тільки від сліпучого червневого сонця. Почалися перші
уроки навчання нової мови/ магічне на всі можливості ситуації
"окей"/ і безпосереднього вивчання нових панів. Що духова набутова
родиться аж коли напхана матеріяльна база та про те доказувало па-
сивне відношення до " таборової варти", що під гаслом " палім та-
борові вогні.". до ліса було досить близько. / гляци : довга як
Великодна ковбаса , інавтураційна мова Мгр. Максимця/ мала розрадити
голод- душі. Про найкращі навіть зусилля чот. Шарка / розповідав
" віци", що від них уже тисячу років тому рвалися людям кишки від
сміху- отже випробувані/ та інших музично"вокальних точок / що
мали - як Сиренин спів Одисея заманути невгнутих вартових від тан-
ків - для " фратернізейшн"/, то крім кількох омлілих на місці та
угризливих споминів та промови інавгуратора, на все / крім їди/
збайдужнілу публику більших вражінь іпреза не записала. Не легчі
покотилися дні і на новому місці - на Рігзе, біля Мурав. Привернуті
гальсунг/" мілітеріше"./мало поторали нашої історичної давнини у
хвилинах горячкування привиджувалися в тих конструкціях Січові
Курені. Інші знову / напр. чот. Скіра Ясько / із гордістю вказува-
ли всім принагідним візитаторам/ що приходили були очевидно з куди
ділові́тішими заінтересуваннями : - чи припадком добрий, милий, ста-
рий знайомий законспіровано не курить, заховавшись від дим - все-
видющого ока курця/ усю подібність у мініятюрі геть до подробиць
- до подільської стріхи - тої зі соняшником / але без задника./
Проте вони всі ті підтягання на " струнко" і " направо глянь " тих
хат- ще найскоріш нагадували собачі барлоги з рачковим вилазом.

Але в життю людям не можна недоцінювати ваги райдужних красок
фантазії - що інколи відіграють поважнішу ролю на хід випадків, як і
найдійсніша дійсність. Отже: тамо сидахом і страждахом психічною
мукою ... велією спомянувше всі ті прелесні сласті Словаччини і
Штасмарку, а то і наших рідних національних галицько-всеукраїнських
пирогів.

Можна було насолоджуватись романтичних краєвидів на баварські Альпи
і на розлоге озеро, що шепотіти могло вам вечорами у низу майже
під ногами про найромантичніші речі. Але думка завертала вам кон-
секвентно до того самого невблаганого умовного речення: а що було
б / якби ті сині гори / ох як-би ви знали, як люблю я взагалі
гори .../, отже- якби ті сизі гори перемінились у велику/бодай
таку саму об'ємом/ стирту пирогів / тема бачите не нова: щось як
у Чапленковій повісті/. Суєтитесь, бо не знаходите собі місця. Та
бо тоді сталося б нещастя. Не витримали б тих 700 голодних ротів
від гураганного галопу ні американські танки зі скорострілами, що
дрімають на горбах, ні озеро, що розцідилося впоперек до тих гір
/ / воно б у тому випадку, думаю, перед рештками 14-ї наперно з
жахом утекло на боки/. Ну але, що всетаки світ - це логічно про-
думана конструкція-, то такого не сталося і ви з полегшою віддиха-
єте. Тільки оживлена думка довго працює ще коло того мотиву- гори
пирогів.

Від Еберфінгу різниць було ще більше інших; над озером у шуварах
та в засмердженій плиткій воді жили п'явки.

Вправді не легко собі пояснити , з чого вони жили вперше і як
вони вспівали причіпитись до сонцем на пергамен обсушеної шкіри,
розвішаної сушитися на ребрах/ знаєте, я тоді вперше емпірично наг-
лядно узнав скільки людина має ребер./- і глянь не тривало довго

і вже тельбухатіли. Виходячи на озеро ви б ніколи не сказали , що вони можуть бути в тій голій і голодній воді. Але вони проте були. Це очевидно давало моральне право більшости не ходити митись місяцями. Лежали отже по будах/ куренях чи там стріхах/ і мріяли, що було б якби і ті гори макітрою пирогів стали. Але гори не стали і вони мріяли далі. Тому то й одинокими імпрезами духової розваги на ширший маштаб були денні / тільки денні. і ніодного вечірнього хоча б / таборові накази/ симма суммарум було їх около 67/ Personae dramatis мінялись та назагал найбільшим " взяттям" тішились виступи сотника Бойцуна. Поважні, ароматично напружені ролі грав пор. Ортинський. Авдиторія завжди була німо-засугерована, коли він появлявся на котурнах і плював балак.

Проте слід відмітити, що навіть серед таких скрайне несприятливих обставин назагал, українці засвідчили свій здоровший оптимізм перед історією. На загал не втрачено віри на краще майбутнє і на звільнення. Не вгавали і надалі розмови на от-от близьку війну, на авта, що зараз десь із-за горбків мали виїхати і привезти для всіх американські уніформи і, що важніше, американські бікси, що за них зрештою так дорого треба було платити годинниками / "wristlet watch ! "/ та фотоапаратами " / camera "/ . А що українці на всіх етнографічних національних землях в Україні і не в Україні сущих - однакові / без расових і віроісповідних різниць/ то само собою, що так думали не тільки ті, що сиділи / термін непідхожий, тут краще : "лежали"/ , а і ті що приїздили. " Покшепеп"єне серц" не втратили свого знахарського значення зі смертю Сенкевича.

Тоді вперше появилося те нове слово , що тепер набрало такого всеохоплюючого вжитку - пароля. Найбільше пароль про " етлясунг" - Із німецькою педантичністю навіть кожний укомбіновував собі всі відповіді, відписував адреси - куди хоче бути звільненим / На ... , біржевому ринку вдвоїлася папіросна ціна на адреси "ангигериків"/. Невсипущий / навіть у обідню пору/ " полковий ад"ютант" чот. Ратич бігав по будах і зловивши за ногу власне солодко-півсонно замріяних шиців, що возили фафлигу йно, із 14-ї / українська Ч. І/ випитувався за цілою хмарою п"ятициферних нумерів. Діло не просте, бо не один із них мав тільки на чотирьох клаптиках зношено-започеного паперу виписане солтисом у Рафайловій своє прізвище, дату уродження і згадку про хрещення і воно було так просто довідатись, як і ще крім " Ава" кликали його в його рідних Дідько-добранич кажичах . А тут така копиця " лявфенпер" нумерів. - ледвечи і Гавс би їх запамнив".

Найвигідніша річ вона бути в полоні ад"ютантом або банчужним. Там уже краще: або командантом полку- лягру, або сотенним- або звичайним шіцою. У перших двох випадках маєте багато відповідальности і нічого до роботи, у другому випадку ні того ні того. При війську воно трохи інакше.- Ці наші цінні життєві помічення хочемо передати у віковий досвід усім українським національним грядучим поколінням - якщо вони коли - небудь попадуть в якийнебудь демократичний полон. У найдемократичнішому полоні ті речі мабуть виглядають трішки змінено.

Але, що само життя на щастя має свої дороги крім визначених з-гори "Durchgang nur hier! In allen anderen Stellen strengstens verboten !" то очевидно ніч-мати бачила відважні рейди смілививців поза обсяг визначених гренцлініями антретеплящів /" площ збірок". В. доокилишні

за ~~бараболею.~~
села за хлібом та в манливі шнурочки зелених піль
/ Наплечники можна було набувати на повечерніх на розгоріжних схід-
ніх Торгах/. Проповідали краще, як колись на фронті чи то на вишколі
/ бо ж ми нація в грунті речі - " нікс бум"бум "/ крізь нашпіновамий
стійками " кессель" кількох перстенів вартових / до американці самі
прецінь мусили виспатися, ба і їм коло шатра стояв стійковий німець,
щоб бува хто скорострілa не вкрав/ . Найгірша розпука брала, коли при
повороті з ескапади прийшлось попасти з напоечником у руки таборовій
поліції. Не то, що відібрали все/ , подроблений навіть хліб хитрому
дядькові зі штанок витрясли./ але щей побили. Тільки наплечник назад
віддавали. - порожний/.

Тале вже ж найгірше била своя таборова, як ви прийшли вже без наплеч-
ника від німецької. Тому нераз заздрісливо дивились очі вартових- тих,
що творили внутрішній перстень - на тих німецьких, що стояли на зов-
нішньому персні стійок - А наплечники бували важенькі. ..

За те ж кому вдалося / як того люди доказують - бігме не знаю / із
обладованим верблюдом пролізти крізь вушко вартових - той із золота
/ якщо не пив, бо там не було- крім води - що/ то бодай його збирав
у шкарпетку. Не було на купецькому ринку товару, якого б не купити
за 5 картоплин. Вся інша маса експлуатованих, що або була занадто не-
здарна, щоб знайти собі крім регулярної, раз-у-день гарячої поперченої
води / 600 кальорій / якійсь бічний прихід, що не мала відваги, чи
мала надто багато слухняного " дрілю ", щоб зламати денний таборовий
наказ Ч. 15/ про пересунення границь табору із лінії : правий ріг ями-
суха верба над водою над водою до лінії; лівий скрай ями і зрізаний
смерековий пеньок/ або що не могла заоферувати посіпачам живносте-
вих ресурсів ніякого інтересного товару, ні - що не мала врешті ні-
ких ні близьких старих ні далеких , пристаркуватих молоко-носиць жен
/ можна було і в стрічних німок, що проходили дорогою/ знакомих, що
могли б були врадувати своїми відвідинами / із вузликом.../ - то та
жадна парс повернулася до збирацько- риболовної / тотемістичної/ циві-
лізаційної доби homo- primigenius'a: Збирали слимаки
ранками / ранками/ бо їх найбільше появляється в траві/ і варили їх
ополудні./ Переконуюся, що наші пра-пра-предки з ледової доби, мали до
волі вироблений смак, делектуючись добірною смаковитістю скойок. Незгі
ше воно кулінарних смаковиків французської кухні. / Хто мав більше
терпцю і оптимізму сідав із довгою хабинкою над озером і сидів від
рана до вечора, потапаючи в смаковитих споминах великодних пирогів,
чи 20-ти гатункових меню у " Вітаміні " / Косцюшка 8/ , навіть тих
обідів із " бе-бе" студентської харчівні на Зем"ялковського. При тому
- йому самому і десяткам інших таких із довгими хабинами - видавалося
що ловить рибу.

І люди були навіть ситі тим. Бо була ж прецінь надія / невеличка вправ-
ді, але була/ , що ануж знайдеться ще якась дурна риба/ заключуючи зовсім
логічно за аналогією до своїх власних досвідів/ . А найважніше твер-
дять суспільні психологи - це для людей надія. Коряться так довго на-
віть найдурнішим і найбезнадійнішим порядкам, як довго є надія, що
ануж буде краще. Пропаде надія - пропав і суспільний спокій:

суспільні класи.
Крім того заіснували проти себе найпротивноречніші
А це при капіталізмі -/ а на горбках же стояли американські скоро-
стріли./ учить 4-та глава краткого курсу Історії ВКП/б/- заіснують
такі противоріччя- там революція хляпне на голову як у косовицю спіла

грушка з гнилиці. А при тому ще й історія з надією. Серед одних, кому вона потрохи рвалася / ані Червоного Комітету, ані шифкарти, ані уніформи. - а за те порожненьке як шопа на переднівку черево / то вибухали різні " мідні " бунти... Але більшість таки жила нею / стара приповідка про стару панну, що до самої смерти звалася Надею/ / Українська нація завжди була непоправними оптимістами / . І таки надіялись далі: хто на звільнення - і ті такі дочекалися терпеливо - заїхати через Бад-Айблінг до Авербаху; хто на американське військо з тими було найбільше мороки, бо паперу відчувався брак, а подання має свій принятий формат. Писали петиції до самого Айзенговера з жалями, як вони голодували в 14-й / Укр. Ч. І / як вони тікали із кожної армії/яка тільки існувала займанницька ./ як їх силували / як сироту заміж / - і врешті що тільки мріють собі зажити демократичним вояцьким життям ковбоя Юнайтед-Сейтів. Тіж теж заїхали до Ауербаху. Тільки невеличка частина здорово- на хлопський розум- думаючих - поставила все своє та своєї нації майбутнє на одну карту- на свої власні ноги і дала їм своєчасно знати по дорозі до Аверба" ху з транспорту, що причалив сюди 3.8.1945р. /або 3-го місяця Діяспори / .

x

x x

На цьому вриваються ці листки геройських страждань Українського Пологоненого скитальця - з тих, що врешті діждалися сповнення задушевних бажань тільки в одній половині : видісталися з табору полонених, але не дісталися табору УНРИ... /

О Г О Л О Ш Е Н Н Я

УНЕВАЖНЮЮ мою виказку національної приналежності, виставлену Українським Допомоговим Комітетом для табору полонених в Німеччині із грудня 1943-го року на моє ім"я, загублену в старшинському кецжі у першій половині листопаду 1946 р.

пор.б.поль.Армії
Кубашевський.

Чи Ви вже бачили . Появився найновіший підручник городничого мистецтва п.н. " Як кобилу доглядати, щоб лошати добрі мати." - написаний довголітнім практиком чот. І. Шкірою. Цей енцикльопедичний підручник це приятель кожного фермера. Можете знайти у ньому всі можливі поради : як зладити собі токарню , шевцький і кравецький варстати - і як виробити собі крім капців ще й життевий успіх. До книжки долучений - укр. еспанський слівничок найнепотрібніших у сільск. господарстві висловів. Коштує тільки І- РМ. Замовте відразу 2 шт. і для свого сусіда. Буде Вам дуже вдячний .

С к у п о в у ю дитячі мешти, суконки, черевички, сорочинки та пеленки для моєї 5-ї ще ненародженої дитини. Плачу всякі можливі ціні .

Мгр. Прав Мусій.

Друже.

Якщо Ви маєте лице і час від часу його вмиваєте то потрібно хіба й витерти його .

Пам"ятайте, що всяких галантерійних виробів: отже рушників торбів і торбинок для всіх, хто по звільненні думає удатися до табору " УНРА"- достарчає недавно заснований кравецький варстат М-гра прав. д-ра Роменіловича (Давніш адвокатська канцелярія) Солідність . Якість. Перфекція.

За зміст і за наслідки цеї, рубрики Редакція відказується від найменшої відповідальности

- - - - - - - - - - - - - - - -

Посмертна згадка

- - - - - - - - -

Ділимося сумною вісткою із українською суспільністю в краю й на еміграції, що в таборі Ауербах (Баварія) помер у перших днях квітня 1946 р.

бл. п. ІВАН ДУРНИЙ

Заосмотрений Найсвят. Тайнами Покійний був активним членом усіх українських політичних економічних, кільтурних та не культурних товариств, усіх українських політичних угрупований без огляду на орієнтацію, де виконував усі т. зв. заткай діру завдання . Останьо був членом, прикладним стрільцем добровільчої Дивізії " Галичина" № 14 (укр. № 1), де полишив серед усіх, що його знали, дуже теплі й милі згадки. Покійник належав до найсвідоміших громадян своєї родинної місцевости й завжди тепло ставився до всіх суспільних починань. Відійшов від нас тихо, після майже невповна-річних страждань у твердих умовинах таборового життя, непомітно, як і працював, залишаючи глибокій біль у серцях усім, хто знав його й любив його працю. На превеликий жаль у похоронах його не могли взяти участи політичні спекулянти, старі, добрі знакомі покійника, крім купки друзів, прибитих не жданим горем за домовиною не йшло більше нікого, бо покійний був нежонатий, не мавши часу набути на свої родинні справи. Помер покійник молодо, проживши 29 років життя. Нехай чужа земля йому пером. ВІЧНА ЙОМУ ПАМ"ЯТЬ.

В_С_Я_Ч_И_Н_А_

Стій. Прочитай і другим скажи.

Українче. Українко. Чи ти вже вилікував(ла) свій кривий хребет? Чи знаєш, що найбільша приємність це ходити на здорових ногах? Усякі дефекти хребта та ніг усуває українсьє кооперативне об"єднання із необмеженою кількістю безлічністю " Ортопедист"? як теж уділяє листовно усяких кураційних порад. На відповідь залучити пошт. значок. Писати на адресу: РВЕ-Ауербах-Миніх 13а.

Українко. Хочеш стати доброю матір"ю Хочеш виховати здорове. як горішки покоління Твоїй нації? Дешевих практичних і досвідчених овгенічних порад уділить Тобі знана на терені Трайху Акційна Спілка " Порадна Матерей". Писати : Мюніх, Фюріх шуле 9- Студ. гуртожиток.

1000 РМ НАГОРОДИ дістане від мене хто подасть нову адресу адвокатської канцелярії п. Меценаса, Д-а політичних наук Ярослава СПЕКУЛЯНТА. Перед війною ординував у Львові. Ласкаві зголошення слати на адресу: Ауербах під " Доброволець"

ПЛАЧУ КОЖНУ ЦІНУ за новий оригінальний наголовок моєї новішої збірки поезій. Мелілява я на серця дні назвати її " Гомоном серця", але відколи останьо всяку літературу стали звати " Гомонами" мене примусив видавець змінити цей шовковий наголовок (мовляв це плягіат за поверненю усяких Гомонів душі, дзвонів голови, дротів, барилки, кишок іт. п.

Хто посвятиться перечитати мою останню збірку(прочитану вже врешті на Жур"ії, щоб підшукати їй відповідню поетичну назву,-дістає на руку в нагороду всіх 30 моїх дарових примірників (друкованих на т"ягчому папері .) Зголошуватись на Посте рестанте Регенсбург під: " Шевченко № II"

С П Р С Т У В А Н Н Я

Оцею дорогою заявляю перед усім українським громадянством(а саме його демократичною частиною) і краю та на еміграції як рівнож перед Демократичними властями Великих Західних та Американських Демократій що немаю нічого спільного із воєнними злочинцями (.) з 14-ої дивізії " Галичина". Це здавна був я тої думки і виражував її скрізь і всюди, що це злочинна, зрадницька і квіслінгівська організація, якій місце в Нюрнбергу. Так говорив я своїй дружині ще в 1941 р. , як рівно ж і своїм дітям. Я змушений, через ворожі підшепти згори це заявити щоб не ширилися серед широких українських кругів інакші думки і не кидали на мене таких калюмній, роблячи цим мені велику кривду.

З демократичним поважанням
Остаюсь

Мгр. Ярослав Шийка
був. культ-освіт. референт

ХТО ВИНАЙДЕ якийсь універсальний середник, який врешті був би в стані заспокоїти ненаситний голод українського полоненого, щоб із його хворої уяви зник примарний образ каністри- буде поданий на нагороду нобля на 2001 рік.
Оферти слати на: Ауербах, Р.Е 24, Саге 12.

ХОЧЕТЕ МАТИ МИЛУ ПАМ'ЯТКУ?
Портрети-карикатури виконує на замовлення і без артистичне ательє Вол. Козака Саге 12, Йров 00 2097 вхід темним брудним коридором(не бере то на себе відповідальности, якщо собі хтось там голову розіб"є.) остання бокса наліво. Нічого боятися. Згори запевнюємо, що не будете подібні на себе. Для тісного зв"язку поміж особою портретованою та виготовленим портретом не забудете подати своє прізвище для підписання. Коштує всього дрібку терпцю підчас сеансу. Приносити лишень зі собою свою радирку.

ОБРАЗИ СВЯТИХ в укр. стилі, письменників (з вусами і без) декорації на сцену й за сценою, українські краєвиди зі старою засохлою вербою (можна й із трьома соснами) та болотистою дорогою(на бажання можна й без) у всіх порах року та всіх бажаних красках виконує посвідомо артист маляр Володимир Войтович (герой баталії на Штрадені.) Голоси об"єктивної критики відмітили на лицях у всіх портретів вираз глибокого трагізму, що глядача хапає за серце і промовляє до душі. Спішіть набути по цінах найнижчих. Спеціяльна знижка перед кожночасним приділом тютюну.
Підпирайте українське національне мистецтво.

ВЖЕ ВІДЧИНЕНО в новому модерному гранітному будинку ДИПЛОМАТИЧНУ ШКОЛУ ПОЛІТИЧНИХ НАУК. Рівень західно-европейських університетів. Виклади під гаслом " Український Талейран" на всі грунтовне українські та заграничні політтеми ведуть фахові сили Др. Любомир Ортинський (де Ортиничі) та Др. Мирослав Малецький) відомий Штаатсман) - оба: Doktores et magistri sciantiarum diplomaticarum et iurium politikarum із Оксфорду, Кембриджу, Відня та Гарлею. На виклади приносити з собою обов"язково дрібку терпеливости св. Великомученика Йова і Словник чужих слів (Артца- варшавське видання).

УВАГА . УВАГА.

Чи ви вже чули? Якраз появилася друком на книгарських полицях букіністична новинка. Аматори можуть набувати за безцін у квітні- місяці дешевої книжки неоцінені спомини з історії українських національних визвольних змагань, у боротьбі за волю зі всіми займанцями і хижаками, що шарпають нашу землю.

нещасну неньку Україну останього живого учасника, що чудом вирвався із смертельного пекла, лейтенанта корвети Української Чорноморської фльоти (що перша вивісила синьожовтий прапор), сотника смертоносних фризилірів МИКИТИ БОЙДУ на - п.н. " С е р е д с в и с т у к у л ь п о п і д н о г и т а г у к у ф а ь с п а т р о н" Фасцинуючи сцени з-під Бродів і Фе льдбаху(штурм на шьос.) Морозять кров в жилах.

Спішіть набути.

Тактичний геній. Нечувані подвиги.

ЧИ ВАМ УЖЕ ВІДОМО?

Що на днях заложено перший український місіонарський чин під візваням святого Ігнатія Льойолі і що він зробив вже перші кроки, виловлюючи та рятуючи перед пекельним вогнем вічним потопаючі душі для української справи? Якщо б зайшла у вас потреба для такої місійної праці звертайтеся листовно на адресу о. Проповідник-місіонар Любомир Ортинський У.С.В.В. - під кличкою " Ревіндикація" або під " Мерлому кадило".

ШТАНИ, СОРОЧИНКИ (верхні і спідні) Ковнірці, підштанці, шкарпетки перу по цінах приступних. Знана хемічна і механічна пральня. Зголошуватися на " Ваффен-юнкер дер резерва - ХАДЖАЙ" Ю. сотня.

О к а з і я. Поспішайте.

О с т а н н і д н і в и п р о д а ж і. Комплет. Найповніша збірка бікс, біксдят і коробок зі всіх американських рацій - міняю за папіроси.

" Шарко"

П Р О П А В без В І С Т К И

о. Канонік Т о м а ш і в с ь к и й Вийшовши з табору полонених в Авербасі ще в серпні 1945-го року. У кишені мав ентлясунгшайн до Мюнхену. Подаємо опис особи: ріст: високий (около 180 дм) літ прибл. 35, лице тоді було трохи віхудле, зажурений погляд і ангельсько-солодкий голос. Був тоді около 50 кгр. живої ваги(тепер мабуть в більше.) Стурбовані про дальшою долею українські старшини а Авербаху просять усіх хто бачив би особу по вище наведених прикмет- подати вістку.

" РВЕ,24 "

На Часі. Під увагу усім, хто думає виїхати на еміграцію .
Хто втратив надію навчитися чужих мов, звертатися за фаховими письменними і усними порадами до чот. Горбача(спеціяльність англійська, російська та грузинська мови.) Гварант ція запевнена, що зараз за другою лекцією відпаде йому охота.

УКРАЇНЧЕ, не спізнися.
Хто ще не написав подання до Президента Трумана (через Міську Дирекцію Трамваїв у Мюнхені) за звільнення з полону, може це вчинити кожної пори дня. Першенство мають" нікс бум-бум-іхроботен- компані", що їх зловили в кукурузі до війська по І.8.1944. Поспішіться щоб не було запізно. Фахові подання в англійській мові виготовляє чотар Горбач - безкоштовно. Не забудьте принести лишень свого паперу.

ПОШУКУЄМО десятого партнера до Бріджа. Може так само бути анальфабетом у цій культурній грі буде комплет .Ласкаві зголошення очікувані на адресу:" Липайло-Тимкевич Оффц. Саге.

ХОЧЕТЕ мати успіх серед жінок (дівчат і замужніх?)- зверніться за листовною порадою до випробуваного фахівця в усяких амірних справах для дорослих і недорослих чотаря К л и м о в а. Плата за умовою. Ціни дешеві. Довголітня рутина. Можна писати на посте рестанте під кличку " Федь із довгою фризурою".
Дискретність запевнена.

СМЕРТЬ МАНЬКОВІ.
Лікуймо нашу кооперативну недугу. Домагайтеся скрізь ревізорів тільки з бухгальтерійно-ревізійної фірми" Тимкевич і С-ка" зі сталим осідком у Яворові (цур цайт:Ауербах) . Англійська непідкупність.

Усі серцеві недомагання, уроєння фантазії, надії на війну, звільнення з табору та виїзд до Америки лікує нововинайдена пеніциліна Др. М. Д.Р. Ц е г е л ь с ь к о г о (не мішати з інж.) ! Майже за безцін.

П и ш у : меморіяли до Нюрнбергу, Мюнхену, Франкфурту, Вашингтону та скарги до Пана Бога.
Дипльомований заприсяжний з юридичною практикою нотар
Др. Волянський.

ХТО ДАСТЬ ЗАКУРИТИ ? Переповідаю найновіші паролі про табак. о. Акафистович Левицький із Березова Вижнього.

Збираю, скуповую і перепродую найсвіжіші паролі. Цікаві звертатися на адресу: Др. Тесляк -6-й кейдж. Куплений товар оглядати на місці. Пізніших рекламацій не узглядню. Перепроваджую фахові лікарські курації, усуваючі есесівські т. зв. блютгрупні татуування під пахою. б. ю. асистент Львів. Психіятрич. Заведення(ин /90 Кульпаркова) останьо член Гал. Див. Гузик.

Друкарський чортик.

Повідомляємо укр. громадянство, що в донесенні про свято звільнення укр. організацій 3-ю армією через недогляд складача вкралася помилка:а саме - пропущено, що учасники демонстрації крім портретів укр. письменників, вишиваних штанів, застібнутих гарасьок та солом"яних капелюхів матимуть іще в носі кільця з слонової кости.
Просимо ласкаво справити.

Задармо. Безплатно.

Уділюю безконтовних порад кожному хто під руку навинеться,- як найлегче навчитися без труду англійської мови(кому на самій вимові не залежить). Наскладавши цілу купу англійських словників та самоучків у ліжко під подушку.
інженер Цегельсьий
(писати через Кейджполіцай 2094)

ДЛЯ Домашніх господинь.

Українська жінко. Хочеш знайти дорогу доя серця свойому чоловікові? К о р и с т а й з нагоди. Купи кулінарну новість поручника Кубашевського. " ЩО ВАРИТИ" ? М е н ю на всі 365 днів року (у перестуnний рік на 366.) зі спеціяльним узглядненням англійського смаку.
Автор - старий рутенований 50-ти літній практик. Під кожною стравою подана докладна кальорійна вартість. До підручника долучено спеціяльну фахову розвідку молодого надійного го писменника (на Мурі виступає під псевдонімом Грицуньо Палевадний) Шарка під наголовком:
" Ще про реванслі...."

Спішіть. Купіть .
не пожалієте.

То ви того не знаєте. Та ж то цілий Ярослав знає що через перстижеві морди Д-р (затямте собі це раз на завжди- не Мгр.) Миросьо Дуб , старший кавалер, стовп усього національного, громадянсього життя на За, Перед-, над- і Під-сянні переніс свою адвокатську канцелярію до Авербаху й ординує тут із трьома конципієнтами, вже від року на бріджових партійках у 12-му кеджі. Може так само в міру потреби перекладати усякі речі із англійського, французького(сьостра Непокаянка всі шість кляс разом з ним перйшла) Польського та російського на українське і навпаки. Секс запевнений.
То ж запам"ятайте: Др. Дуб-Авербаж

ТА Ж ЦІЛИЙ СВІТ ЗНАЄ, що вміти жити належить до мистецтва.
Американські консерви, папіроски, сир (proceded cheese), товщі,яйця міняю за інші товари домашнього вжитку як: годинники на руку й кишеневі), тютюн, золі, офіцерські чоботи, тощо. Дискретність запевнена.
Дорв"я. Солідність. Уміркованi ціни.
Посередничa фірма " Шавко"

ЧИ ВИ ВЖЕ ВМІЄТЕ ТАНЦЮВАТИ?
Молодий чоловіче, чи ви знаєте, що вміння модерного танку відчиняє вам двері до всіх дистингованих сальонів у краю й на еміграції? Вже відчинені щоденні курси танків. Зголошуйтеся до школи аритистичних та модерних танків під керівництвом чот. Луцева. У програмі навчання - всі найновіші африканські танки, до танку живота й інших частин тіла включно. У перервах між танками даю лекції найвищої англійської вимови (Лондонського сленґу) та шляґерів. Запаси ще передвоєнні. Поспішайте, бо вичерпуються.
Числимо тільки на добру клієнтуру.

ГРАЮ СУМНІ, ДРАМАТИЧНІ, трагічні ролі(залежно від гумору і обстави) на чужій і своїй сцені. На добродійні цілі безплатно. Героїчний тенор-артист Львівської Все-Українсько-національної Опери.

Мирослав" Сова-Малецький.

ПАМ"ЯТАЙТЕ, що змерть за плечима. Тому поспішіть залишити своїм дітям та українському народові завіщання. Легалізувати їх можна в нотаріяльній канцелярії Мгр. С ма л я - Ауербах (давніше скала над Збручем.)
У годинах позаурядових кладу безконечні пасіянси (вивчені із халдейського сонника моєї небіжки бабуні) на тему:" Чи ми ще вернемо ся знову."

Увага. Ціна оголошень на цій сторінці: трохи нервів від кожного слова.